

Delt modultest

- evaluering af et forsøg på Danskuddannelse 1

Maj 2008

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet, UC2,
ved Professionshøjskolen København

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
RESUMÉ	4
AKTØRER I FORSØGET	6
GRUNDLÆGGENDE ANTAGELSER BAG FORSØGET	8
DATAGRUNDLAGET FOR EVALUERINGEN	8
EVALUERINGENS METODE	9
FORSØGETS RESULTATER	10
DATA PÅ KURSISTBAGGRUND	10
DATA PÅ GENNEMFØRTE MODULTEST	13
PROGRESSIONSMØNSTRE OG KURSISTFORUDSÆTNINGER	14
INDSAMLEDE DATA OM SÆRLIGE VANSKELIGHEDER	17
GENNEMLØBSTID	18
MODULBEVÆGELSER	20
DATA PÅ OPHØRSÅRSAGER	22
KARAKTERISTIK AF KURSISTER, SOM SLUTTEDE MED PRØVE I DANSK 1	24
KARAKTERISTIK AF KURSISTGRUNDLAGET PÅ DE FORSKELLIGE MODULER	25
BRUG AF DANSK UDEN FOR UNDERVISNINGEN	27
UNDERVISNINGENS TILRETTELÆGGELSE	28
HVOR MANGE "DELTE MODULTEST" – OG HVORFOR IKKE FLERE?	31
HVORDAN TROR VI, DET VILLE VIRKE?	32
ANALYSE	34

ANBEFALINGER	38
BILAG 1 - PROGRESSIONSMØNSTRE OG KURSISTFORUDSÆTNINGER	39
BILAG 2 - BRUG AF DANSK UDEN FOR UNDERVISNINGEN	42
BILAG 3 – SPØRGESKEMA	44
BILAG 4 - EVALUERINGSDESIGN	47

Indledning

Ved årsskiftet 2006/2007 iværksatte Integrationsministeriet et forsøg med delt modultestning på Danskuddannelse 1. I 2007 havde seks forsøgs-sprogcentre således mulighed for at adskille den mundtlige og den skriftlige modultestning på Danskuddannelse 1, så kursister med en såkaldt "skævt sproglig profil" kunne testes på baggrund af deres faktiske forudsætningsniveau og ikke - som det normalt gøres - ud fra laveste kompetence.¹

Modultest og afsluttende prøver

Med regelsættet om danskuddannelse, som trådte i kraft den 1. januar 2004, blev der indført tre, modulopdelte danskuddannelser. Danskuddannelse 1 tilrettelægges for kursister med ingen eller ringe skolebaggrund, som ikke har lært at læse og skrive på deres modersmål samt for kursister, som ikke har lært at læse og skrive på det latinske alfabet.

Hver danskuddannelse er opdelt i seks moduler. Der er obligatorisk testning efter hvert modul, som ikke er prøvebærende, og der skal benyttes et testmateriale, der er udviklet af Integrationsministeriet. Resultatet af testningen er gældende for kursistens modulplacering hos udbydere i alle dele af landet.

Det er op til den enkelte udbyder af danskuddannelse at beslutte, hvornår denne testning skal finde sted. Nogle udbydere vælger at have faste testterminer, mens andre melder kursisterne til test løbende i takt med, at behovet for testning opstår. I modsætning hertil afholdes de afsluttende prøver to gange årligt, i prøveterminerne maj/juni og november/december.

En kursist skal bestå alle de sproglige deldiscipliner, der testes i på pågældende modul, før oprykning til næste modul kan finde sted. I nærværende forsøg med delt modultestning har det været muligt at adskille testning i mundtlige og skriftlige færdigheder.

Som en naturlig forlængelse af forsøget har en bekendtgørelsesændring muliggjort, at forsøgskursisterne kunne gå til delt afsluttende Prøve i Dansk 1. Denne mulighed er imidlertid kun blevet benyttet af i alt fire kursister, som alle bestod den mundtlige del af Prøve i Dansk 1.²

Forsøget har haft til formål at undersøge, om et mere fleksibelt testsystem i højere grad kan tilgodese den meget forskelligartede kursistgruppes behov og dermed styrke den enkelte kursists muligheder for at gennemføre uddannelsen.

Evalueringen af forsøget skal på baggrund af de indsamlede data og erfaringer vurdere, om det generelt vil være hensigtsmæssigt at adskille testning i skriftlige og mundtlige færdigheder.

"Denne vurdering baserer sig på to hovedspørgsmål:

- 1. Det skal undersøges om adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder en hurtigere progression for nogle kursister på Danskuddannelse 1 på det mundtlige område.*
- 2. Det skal undersøges om adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test indebærer en undervisning, som i højere grad er tilrettelagt efter kursisternes individuelle behov.*

¹ Hvis kursisten eksempelvis har dansksproglige færdigheder svarende til modul 3 mundtligt men færdigheder svarende til modul 2 skriftligt, indplaceres kursisten på modul 2.

² Jf. Bekendtgørelse nr. 68 af 6. februar 2008 om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl. og Vejledning om modultestning, januar 2007.

Det er endvidere et perspektiv for undersøgelsen, om man kan pege på behov for at justere undervisningstilbuddet på Danskuddannelse 1³.

I denne evalueringsrapport gøres rede for, hvilke data og erfaringer forsøget har tilvejebragt, lige som der gøres rede for, hvorfor disse data og erfaringer ikke i sig selv kan føre til en anbefaling om at indføre delt modultest som en permanent mulighed.

Afsluttende gives en række anbefalinger til tiltag, som kan fortsætte den udvikling mod en bedre pædagogisk praksis og mere hensigtsmæssige rammer for undervisningstilbuddet på Danskuddannelse 1, som forsøget med delt modultestning har været en del af og bidraget til. Der indledes med et resumé af evalueringens resultater.

Evalueringen indgår i den samlede evaluering af implementeringen af danskuddannelsesloven, hvis øvrige dele blev offentliggjort i januar 2008. Der er således også sat fokus på Danskuddannelse 1 i AKF's rapport "Progression i danskundervisningen før og efter den nye danskundervisningslov" og i rapporten fra Rambøll Management "Med moduler som motor – evaluering af implementering af danskuddannelsesloven". Begge rapporter kan findes på Integrationsministeriets hjemmeside www.nyidanmark.dk

Resumé

Af de 694 kursister, der var omfattet af forsøget, har 97 kursister eller 14 % ved forsøgets afslutning en "skæv" modulindplacering, dvs. de har forskellig indplacering på henholdsvis det skriftlige og det mundtlige⁴. Af disse har de 59 en "skriftlig > mundtlig" - profil, (dvs. skriftlig progression hurtigere end mundtlig progression) mens de øvrige 38 har en "mundtlig > skriftlig" - profil. Delt modultest har altså ikke kun tilgodeset kursister med potentiale for hurtigere mundtlig end skriftlig progression, hvilket var forudsat i de grundlæggende antagelser bag forsøget, men også – og endda i højere grad – kursister med potentiale for hurtigere skriftlig end mundtlig progression.

De "skæve" progressionsmønstre viser sig især på modul 2 og 3. På modul 4 – 6 følges progressionen ad på henholdsvis det mundtlige og det skriftlige område. Det kan betyde, at skævheder i progressionen jævner sig ud over tid. Men det kunne måske også være udtryk for, at delt modultestning af én eller flere årsager er mere attraktivt på de første moduler for såvel lærere som kursister?

Gruppen af kursister, som har en "skæv" modulindplacering ved afslutningen af forsøget udgør en meget uhomogen gruppe, idet den gruppe, som har potentiale for hurtigere *mundtlig* progression, har en del lighedstræk med gruppen af kursister, som generelt betragtes som relativt *svage* kursister. Hvorimod gruppen med potentiale for hurtigere *skriftlig* progression har en del lighedstræk med den kursistgruppe, som generelt betragtes som relativt *stærke* kursister.

---

³ Jf. det evalueringsdesign, som efter forudgående drøftelser i styregruppen blev udarbejdet af Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet, UC2, i efteråret 2006, og som udgør den indholdsmæssige del af aftalegrundlaget mellem Integrationsministeriet og Videncentret, se Bilag 4.

⁴ Heraf har 93 en forskel på et enkelt modul, tre har en forskel på 2 moduler og en enkelt har en forskel på 3 moduler.

Delt modultestning har synliggjort disse kursisters "skæve" progression, men vi ved ikke, om den også muliggjorde en øget progression på det ene område. Ligeledes må man også sige, at progressionsmålingerne i forsøget ikke giver statistisk belæg for at kunne sige, at adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder, at flere kursister vil have et hurtigere gennemløb på både den skriftlige og den mundtlige del af DU1.

Tallene viser, at kursistgruppen som helhed er præget af stor forskellighed, og at der derfor vanskeligt kan tales om den "typiske gennemsnitskursist" på Danskuddannelse 1.

Tallene viser også, at der er en stor gennemstrømning af kursister: I alt er 362 eller 52 % af kursisterne ophørt inden for forsøgsperioden, heraf er dog 102 afsluttet med Prøve i Dansk 1, hvilket betyder, at 260 kursister eller 37 % er ophørt inden for forsøgsperioden af andre årsager. Heraf er en mindre del overført til Danskuddannelse 2.

De indsamlede data og erfaringer giver ikke i sig selv et tilstrækkeligt grundlag til at anbefale en permanent mulighed for at adskille modultestning i skriftlige og mundtlige færdigheder på Danskuddannelse 1. De giver dog heller ikke grundlag for at konkludere, at en permanent adskillelse af skriftlig og mundtlig test *ikke* ville betyde en hurtigere progression for visse kursister på Danskuddannelse 1.

Forsøget har i den betydning ikke været en succes. Men der er langt fra succes til fiasko, og forsøget har på ingen måde været en fiasko. Forsøget har givet datagrundlag til et forholdsvist præcist og detaljeret billede af kursistgruppen i forsøget, som på væsentlige punkter kan nuancere det ufuldstændige, generelle billede af den samlede kursistgruppe på Danskuddannelse 1. Det har givet værdifuld dokumentation for grundlæggende udfordringer i sprogcentrenes vilkår og dermed i deres muligheder for at tilbyde en undervisning, som tilgodeser den meget forskelligartede kursistgruppes behov. Og det har sat fokus på nogle væsentlige faktorer og problemstillinger i de komplekse sammenhænge, der eksisterer mellem modultestning, undervisning og progression.

Et meget væsentligt og positivt resultat af forsøget er, at der er fremkommet langt klarere billeder af sammenhænge mellem kursistforudsætninger og progressionsmønstre. De forskelligheder, som kan udledes af talmaterialet illustrerer den kompleksitet, der ligger i sammenhængene mellem progressionsmønstre, organisering af modultestafholdelse og tilrettelæggelse af undervisning.

Den væsentligste lære af forsøget er, at *styrket fokus* er godt – for kursistens motivation, for lærerens tilrettelæggelse og dermed for den sprogtilegnelse, som afspejles i progressionen.

Det er endvidere en lære, at der fortsat er behov for pædagogisk udvikling og justering af organisering og vilkår, så undervisningen i højere grad kan tilgodese den meget forskelligartede kursistgruppes behov og dermed styrke den enkelte kursists muligheder for at gennemføre uddannelsen. Der er ligeledes behov for mere viden om de komplekse sammenhænge mellem modultestning, undervisning og progression – herunder ikke mindst om sammenhænge mellem de kvantificerbare forudsætninger på den ene side og de indre og ydre drivkræfter på den anden side.

Aktører i forsøget

Følgende sprogcentre har deltaget i forsøget:	Antal kursister:
Sprogcentret Kigkurren, København	85
Århus Sprogcenter	194
Sprogcenter IA, København	134
Odense AOF Sprogcenter	172
Slagelse Sprogcenter	54
AOF Svendborg Sprogcenter	55
I alt	694

I alt 694 kursister har indgået som forsøgs kursister, hvilket udgør omkring 15 % af kursisterne på Danskuddannelse 1.⁵ Da der i datamaterialet ikke er alle oplysninger på alle kursister, vil det samlede antal personer variere fra analyse til analyse, lige som den noget u håndterlige kategori "ukendt" er større eller mindre i de forskellige opgørelser.

De seks sprogcentre er udvalgt af styregruppen bag forsøget, så de bedst muligt kan repræsentere det samlede tilbud på Danskuddannelse 1 på landets sprogcentre, som er indbyrdes ganske forskellige. De seks forsøgssprogcentre repræsenterer således både kommunale sprogcentre, private sprogcentre i AOF-regi og et privat sprogcenter i Dansk Flygtningehjælps regi, de repræsenterer store sprogcentre og små sprogcentre, sprogcentre i store kommuner og sprogcentre i små kommuner, lige som både Jylland, Fyn og Sjælland er repræsenteret.

I styregruppen blev det forud for forsøget besluttet, at det ville blive for omfattende at inddrage en egentlig kontrolgruppe. Det blev vurderet, at forsøgskursistgruppen i et vist omfang i sig selv kunne betragtes som kontrolgruppe, da den enkelte kursist også blev registreret på modul efter laveste kompetence. Desuden blev det planlagt at foretage en sammenligning mellem progression hos forsøgskursistgruppen og progression hos en kursistgruppe af tilsvarende størrelse fra den såkaldte "Pilotundersøgelse"⁶.

Sprogcentre har undervejs indtastet modultestdata i en særlig web-applikation, som er udviklet af UNI-C.

Rambøll Management har stået for registrering af de baggrundsoplysninger, som lærerne har indsamlet på hver kursist, og har desuden sammenkørt modultestdata med kursistdata og foretaget den statistiske analyse.

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet, UC2, har udarbejdet evalueringsrapporten.

---

⁵ Ifølge Integrationsministeriets Økonomi- og Analysekontor var der i 2006 i alt 4491 kursister på Danskuddannelse 1. Tallene for 2007 er endnu ikke tilgængelige, men kursistgruppen på Danskuddannelse 1 er formentlig lidt mindre i 2007 end i 2006. Bruges 2006-tallene som sammenligningsgrundlag, udgør forsøgsgruppen 15,5 %.

⁶ "Kursister og progression på Danskuddannelse 1 – en pilotundersøgelse", Integrationsministeriet februar 2006. Undersøgelsen indsamlede i foråret 2005 progressionsdata om 706 kursister på Danskuddannelse 1 fra Ballerup Sprogcenter, Brøndby Sprogcenter, Ishøj Sprog- og Integrationscenter, Sprogcenter IA i København og Århus Kommunes Sprogcenter.

Forsøget er fulgt af en styregruppe med repræsentanter for Landsforbundet af Voksen- og Ungdomsundervisere (LVU), Kommunernes Landsforening (KL), Foreningen af Ledere ved Danskuddannelser (FLD) og Integrationsministeriet (INM), bestående af:

Dan Sæderup, LVU
Birger Mortensen, KL
Thorkil Dam, FLD
Charlotte Hamburger, Gitte Østergaard og Jette Lou (INM).

Tilknyttet projektet har desuden været:

Mona Witzel Warrer Hansen og Anne Martens, Integrationsministeriets Økonomi- og Analysekontor
Jesper Lund, Uni-C
Louise Broe Sørensen og Kristian Lauritsen, Rambøll Management
Jens Skovholm og Tove Rasmussen, Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet, UC2, ved Professionshøjskolen København.

Styregruppen, Rambøll Management og Integrationsministeriet har bistået evaluatoren med råd og vejledning undervejs i processen. Ansvar for analyser, konklusioner og formuleringer i evalueringen ligger dog alene hos Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet, UC2. Ansvar for den statistiske behandling af datamaterialet ligger hos Rambøll Management.

Grundlæggende antagelser bag forsøget

Forsøget baserer sig på fire grundlæggende antagelser:

1. *Muligheden for at gå til "delt modultest", dvs. bestå modultest mundtligt uden at bestå skriftligt eller omvendt, vil give en hurtigere progression for nogle kursister på Danskuddannelse 1, hvorved flere kursister kan gennemføre uddannelsen inden for den treårige uddannelsesret.*
2. *Registrering af baggrundsoplysninger og ophørsårsager for kursistgruppen omfattet af forsøget vil påvise tendenser for, hvilke baggrundsvariable der har betydning for henholdsvis gennemløbstid og ophør, hvorved lærere og øvrige aktører vil få et klarere billede såvel af årsags-virknings-sammenhænge mellem forudsætninger og progression som af ophørsårsager.*
3. *Undervisningen på forsøgs-sprogcentre vil på grund af muligheden for delt modultest ændre karakter, hvilket vil føre til hurtigere progression.*
4. *Registrering af forsøgs-kursisternes progression vil påvise, i hvilket omfang kursisterne i forsøget har hurtigere progression end øvrige kursister på Danskuddannelse 1, og vil dermed kunne udgøre grundlaget for en vurdering af, om det generelt vil være hensigtsmæssigt at adskille testning i skriftlige og mundtlige færdigheder.*

En gennemgang af ovenstående indgår i analyseafsnittet senere i evalueringsrapporten.

Datagrundlaget for evalueringen

De *kvantitative* data fra forsøget består af:

- a) spørgeskemaregistrering af grundlæggende oplysninger om den enkelte kursists baggrund og forudsætninger
- b) løbende registreringer af kursistens progression samt af ophørsårsager

Spørgeskemaet er udarbejdet af Rambøll Management og udfyldt i første kvartal 2007 af den enkelte kursists lærer sammen med kursisten. Den løbende registrering er sket ved indtastning i en særlig applikation i det ordinære system, hvormed sprogcentre skal indberette kursisternes progression til ministeriet. Rambøll Management har sammenkørt modultestdata med kursistdata og foretaget den statistiske analyse.

De *kvalitative* data består af relativt begrænsede input fra de involverede lærere og tovholdere i form af:

- a) Referat fra et midtvejsmøde i maj 2007 med deltagelse af tovholdere fra de seks sprogcentre.
- b) Notat på baggrund af en efterfølgende spørgerunde (telefonisk og/eller pr. mail) til tovholderne: "Hvor mange delte modultest er gennemført indtil nu?" og "Hvad er årsagerne til, at der ikke er gennemført flere?"
- c) Stikordsreferat fra et erfaringsudvekslingsmøde i ministeriet i august 2007 med en gruppe lærere fra de to af forsøgs-sprogcentre, som ligger i København. Fokus lå på undervisningens tilrettelæggelse, som er ganske forskellig på de to sprogcentre.
- d) Stikordsreferat fra fokusgruppeinterview i februar 2008 med deltagelse af to repræsentanter (en lærer og tovholderen) fra hvert sprogcenter. Spørgeguide til fokus-

gruppeinterviewet var udsendt en uge i forvejen, og fem af de seks sprogcentre har suppleret med skriftlige stikord til besvarelse af de opstillede spørgsmål.

Evalueringens metode

Denne evaluering er inspireret af og benytter elementer fra *virkningsevaluering*, en evalueringsmodel der belyser, om en given indsats med fordel kan anvendes i andre sammenhænge – her om resultaterne fra forsøget med delt modultestning på Danskuddannelse 1 indikerer, at det generelt vil være hensigtsmæssigt at adskille testning i skriftlige og mundtlige færdigheder.

En virkningsevaluering søger at besvare spørgsmålet: "Hvad virker for hvem under hvilke betingelser?" og præciserer og konkretiserer dermed komplekse sammenhænge mellem indsats, kontekst, aktører, målgruppe mv. Sådanne komplekse sammenhænge - som fx sammenhænge mellem en ændring af formaliteterne omkring afholdelse af modultest på Danskuddannelse 1 på den ene side og en stigning i antallet af kursister, som kan gennemføre uddannelsen inden for den treårige uddannelsesret på den anden side - søges i virkningsevalueringen synliggjort og kortlagt gennem systematisk be- eller afkræftelse af hypoteser om årsags-virknings-forhold.

"Virkningsevaluering er en evalueringsmodel, der betragter en indsats som baseret på antagelser om, hvorfor denne indsats skulle føre til nogle bestemte resultater. Disse antagelser kaldes en "programteori". Evalueringsarbejdet tilrettelægges sådan, at man ikke alene får evalueret indsatsen, men også testet programteorien".⁷

Denne evaluering har til formål at bedømme forsøgets resultater og på baggrund heraf vurdere, om det skal anbefales at gøre muligheden for delt modultestning på Danskuddannelse 1 permanent. Heri ligger både en vurdering af indsatsen, (hvordan og i hvilket omfang de grundlæggende antagelser bag forsøget reelt er blevet udmøntet i forsøgsperioden), og af selve bæredygtigheden i antagelserne.

Evalueringen består af to dele: Den ene er rettet mod forsøgskursisternes progression og har et primært *tilbageskuende* fokus på resultater, effekter og virkninger - den *summative* del. Den anden del er rettet mod undervisningens tilrettelæggelse og har et mere *fremadskuende* fokus på forbedring og udvikling af indsatsen - den *formative* del.

Tilsvarende består evalueringens datamateriale af en *kvantitativ* del med informationer om kursistprogression, kursistbaggrund og ophørsårsager og af en *kvalitativ* del med informationer om de involverede læreres og tovholderes opfattelser af, hvilke sammenhænge der er mellem modultestning, undervisning og progression.

Udfordringen i analysen har ikke mindst været at få disse to dele til at understøtte og supplere hinanden bedst muligt. Set fra evaluators synspunkt er det en grundlæggende og helt afgørende præmis for analysearbejdet, at der eksisterer en indbyrdes meget tæt sammenhæng mellem kursisternes progression og undervisningens tilrettelæggelse, og at disse nødvendigvis må perspektiveres i forhold til hinanden. Den udfordring, der ligger i at kunne redegøre tilfredsstillende for begge de væsensforskellige dele af evalueringen, er yderligere forøget ved, at en overvejende del af de relativt begrænsede ressourcer har været bundet til den summative og kvantitative del.

Det har således ikke været muligt at foretage en egentlig virkningsevaluering. Evaluering er ofte et spørgsmål om "det muliges kunst".

---

⁷ Peter Dahler-Larsen i "Ti ofte stillede spørgsmål om virkningsevaluering", *Evalueringsnyt* nr. 7/juni 2005, Dansk Evalueringsselskab.

Forsøgets resultater

Data på kursistbaggrund

På baggrund af de indsamlede oplysninger kan der tegnes et billede af kursistgruppen i forsøget, som er mere præcist og detaljeret end det eksisterende og generelle billede af den samlede kursistgruppe på Danskuddannelse 1, hvilket i sig selv er et tilfredsstillende resultat af forsøget.

Skal man forsøge at karakterisere den "typiske gennemsnitskursist" i forsøget, vil det blive nogenlunde således: Hun er kvinde i 30'erne fra Mellemøsten uden skolebaggrund fra hjemlandet. Hun har enten opholdt sig ganske kort tid i Danmark (under 2 år) – eller ganske længe (10 år eller mere). Hun har forud for forsøgets start modtaget undervisning i 1 – 1½ år og er på kontanthjælp.

Men tallene viser også, at kursistgruppen er præget af stor forskellighed, og at det måske derfor *ikke* giver så megen mening at tale om den "typiske gennemsnitskursist" på Danskuddannelse 1:

At den "typiske gennemsnitskursist" er kvinde betyder eksempelvis ikke, at kønsdimensionen forsvinder i den udfordring, der for lærerne ligger i at tilrettelægge undervisningen, så den tager udgangspunkt i den enkelte kursists forudsætninger og behov. Den skæve kønsfordeling kan derimod betyde, at det er vanskeligt for lærerne at tilgodese mændenes behov, idet disse typisk vil udgøre et lille mindretal på det enkelte hold⁸.

At være relativ ny borger i Danmark giver generelt set både andre behov og andre forudsætninger for dansk tilegnelsen end at have boet i landet i 10 år eller derover, og det er bemærkelsesværdigt, at der i gruppen af forsøgskursister er både 22,3 %, som har været bosat i Danmark i 0-2 år, og en tilsvarende gruppe på 22,0 %, som har boet her i 10 år eller mere.

Kommunerne har benyttet muligheden for at lade disse borgere tage del i danskuddannelsen, på trods af at de har været så mange år i landet. Disse kursister falder principielt uden for den egentlige målgruppe for Danskuddannelse 1, eftersom danskuddannelsen er omfattet af en tre-årig uddannelsesret, som forventes påbegyndt kort tid efter ankomsten til Danmark. Der er altså et vist misforhold mellem den intenderede (i lovgivningen forudsatte) kursistgruppe og den faktiske kursistgruppe på Danskuddannelse 1.

Tilsvarende giver det brogede billede i forhold til kursisternes skolebaggrund udfordringer for undervisningens tilrettelæggelse. Knap en fjerdedel, nemlig 23,5 % af kursistgruppen i forsøget har ingen skolegang fra hjemlandet. Men samler man de tre statistikgrupper med henholdsvis 6 – 7 års skolegang (16,4 %), 8 – 9 års skolegang (10,7 %) og 10 års skolegang eller mere (11,0 %), får man en endnu større gruppe på 38,1 %, som har en i denne sammenhæng vældig lang skolebaggrund og dermed helt anderledes forudsætninger for dansk tilegnelse end gruppen uden skolegang.

Disse forskelligheder - og de øvrige forskelligheder, som kan udledes af talmaterialet - er væsentlige for forsøget og for den virkelighed, som forsøget har skullet afspejle, idet forskellighederne illustrerer den kompleksitet, der ligger i sammenhængene mellem progressionsmønstre, organisering af modultestafholdelse og tilrettelæggelse af undervisning.

---

⁸ Et emne, som er velegnet til at vække kvindernes interesse og dermed deres motivation, kan være langt mindre motiverende for den mandlige kursist, især hvis han er eneste mand på holdet.

Dermed illustrerer de også kompleksiteten i sprogcentrenes vilkår og deres muligheder for at tilrettelægge undervisningen på måder, som tilgodeser kursisternes individuelle forudsætninger og behov.

Antal kursister i forsøget

694

Kønsfordeling

553 kvinder	79,7 %
141 mænd	20,3 %

Skolegang fra hjemlandet

0 år	163	23,5 %
1-2 år	37	5,3 %
3-4 år	110	15,9 %
5 år	79	11,4 %
6-7 år	114	16,4 %
8-9 år	74	10,7 %
10 – år	76	11,0 %
Ukendt	41	5,9 %

Antal år bosat i Danmark

0-2 år	155	22,3 %
3-4 år	98	4,1 %
5-6 år	134	19,3 %
7-9 år	117	16,9 %
10- år	153	22,0 %
Ukendt	37	5,3 %

Antal måneders danskundervisning inden forsøgets start

Ingen	14	2,0 %
Op til 9 mdr.	151	21,8 %
10-19 mdr.	179	25,8 %
20-29 mdr.	143	20,6 %
30-39 mdr.	93	13,4 %
40- mdr.	100	14,4 %
Ukendt	14	2,0 %

Fortsættes...

Henvisningskategori⁹

I 1, Integrationslov m. ydelse	113	16,3 %
I 2, Integrationslov u. ydelse	96	13,8 %
Kontanthjælpsmodtagere	341	49,1 %
Dagpengemodtagere	48	6,9 %
Selvforsørgende (<i>ikke</i> Integrationslov)	89	12,8 %
Ukendt	7	1,0 %

Nationalitetsfordeling

Balkan	21	3,0 %
Øvrige Europa	6	0,9 %
Afrika	182	26,2 %
Mellemøsten	235	33,9 %
Sydøstasien	145	20,9 %
Sydasien	91	13,1 %
Sydamerika	2	0,3 %
Statsløse	10	1,4 %
Ukendt	2	0,3 %

Aldersfordeling

18 – 29 år:	107	15,4 %
30 – 39 år:	285	41,0 %
40 – 49 år:	203	29,3 %
50 – 59 år:	86	12,4 %
60 år og derover:	13	1,9 %

⁹ Henvisningskategorierne omfatter: ”I 1, kursister under Integrationsloven med ydelse (dvs. på offentlig forsørgelse)”, ”I 2, kursister under Integrationsloven uden ydelse (dvs. som ikke er på offentlig forsørgelse)”, ”Kontanthjælpsmodtagere henvist af kommunen”, ”Dagpengemodtagere henvist af jobcentret”, ”Selvforsørgende” (som *ikke* er under Integrationsloven) og endelig ”Ukendt” (som både dækker kategorien ”Øvrige” og kategorien ”Ukendt”).

Data på gennemførte modultest

Af de 694 kursister i forsøget har 97 kursister – eller 14 % - ved forsøgets afslutning en "skæv" modulindplacering, dvs. de har forskellig indplacering på henholdsvis det skriftlige og det mundtlige. Heraf har 93 en forskel på et enkelt modul, tre har en forskel på 2 moduler og en enkelt har en forskel på 3 moduler.

	Århus	Odense	Svendborg	Slagelse	IA	Kigkurren	Totalt
mundtlig >skriftlig forsk. på 1 modul	9	8	4	1	2	12	36
mundtlig >skriftlig forsk. på 2 moduler	0	0	0	0	1	0	1
mundtlig >skriftlig forsk. på 3 moduler	0	1	0	0	0	0	1
mundtlig =skriftlig	165	138	49	50	129	66	597
skriftlig > mundtlig forsk. på 1 modul	20	25	2	3	2	5	57
skriftlig > mundtlig forsk. på 2 moduler	0	0	0	0	0	2	2
Antal kursister i forsøget	194	172	55	54	134	85	694

Af disse 97 kursister har de 59 (heraf 43 kvinder og 16 mænd) en "skriftlig > mundtlig" - profil, (dvs. skriftlig progression hurtigere end mundtlig progression¹⁰) mens de øvrige 38 (heraf 29 kvinder og 9 mænd) har en "mundtlig > skriftlig" - profil. Delt modultest har altså ikke kun tilgodeset kursister med potentiale for hurtigere mundtlig end skriftlig progression, som det var forudsat i de grundlæggende antagelser bag forsøget, men også – og endda i højere grad – kursister med potentiale for hurtigere skriftlig end mundtlig progression.

Det kan ikke præcist opgøres, hvor mange "delt" modultest der er foretaget undervejs, fordi sprogcentre organiserer selve modultest-afholdelsen på forskellig vis og herunder benytter forskellige tidsintervaller mellem henholdsvis skriftlig og mundtlig modultest.

Der er således en væsentlig usikkerhed om, hvor mange kursister der i løbet af forsøget har været til delt modultest, og herunder hvor mange kursister, der eventuelt har haft en "skæv" modulindplacering undervejs men ved forsøgets afslutning er landet på en "ikke-skæv" modulindplacering. Kun antallet af kursister, som ved forsøgets afslutning er indplaceret på forskelligt modul henholdsvis mundtligt og skriftligt, er statistisk sikkert.

¹⁰ Det skal her understreges, at betegnelsen "hurtigere end" udelukkende beskriver forholdet mellem progression på det ene område og progression på det andet område. Der kan således godt være tale om forholdet mellem en meget langsom mundtlig progression og en lidt hurtigere – men stadig relativt langsom – skriftlig progression.

Progressionsmønstre og kursistforudsætninger

For at give et klarere billede af sammenhænge mellem deltagerforudsætninger og progression er forsøgets samlede kursistgruppe i forbindelse med de statistiske opgørelser delt ind i fem forskellige grupper med hver deres progressionsmønstre¹¹, nemlig:

- kursister med "normal" progression, hvor mundtlig og skriftlig progression følges ad
- kursister med "skæv" målbar progression, betegnes her "mundtlig > skriftlig"
- kursister med "skæv" målbar progression, betegnes her "skriftlig > mundtlig"
- kursister med "langsom" progression, hvor mundtlig og skriftlig progression følges ad
- kursister "uden" *målbar* progression

I perspektivet "hvad siger erfaringerne fra forsøget om sammenhænge mellem delt modul-testning, kursistforudsætninger og progression?" er det særlig interessant at se nærmere på de kursistgrupper, som rent faktisk har været til delt modultest og dermed har fået synliggjort en såkaldt "skæv" progression¹².

"mundtlig > skriftlig" - 38 kursister

Gruppen af kursister, som på grund af muligheden for delt modultest har haft en bedre progression mundtligt end skriftligt, er ikke vældig stor - men er interessant, fordi den er forsøgets kerne-målgruppe. Gruppen består *primært* af kursister som:

- overvejende er kvinder
- har relativt lidt skolebaggrund fra hjemlandet
- har boet relativt længe i Danmark
- har fået danskundervisning i varierende grad
- er på kontanthjælp

"skriftlig > mundtlig" – 59 kursister

Gruppen af kursister, som på grund af muligheden for delt modultest har haft en bedre progression skriftligt end mundtligt, er ikke mindst interessant, fordi den ikke var forudsat ved planlægningen af forsøget, og fordi den er væsentligt større end gruppen af kursister med bedre mundtlig end skriftlig progression. Gruppen består *primært* af kursister som:

- har en relativt større andel af mænd
- har relativt lang skolebaggrund fra hjemlandet
- har boet relativt kort tid i Danmark
- har fået danskundervisning i relativt kort tid
- er på kontanthjælp *eller* introduktionsydelse

Det er således to forskellige kursistgrupper, som i forsøget har haft gavn af muligheden for delt modultestning. Gruppen med potentiale for hurtigere *mundtlig* progression har en del lighedstræk med – og vil formentlig derfor ofte blive henregnet til - gruppen af kursister, som generelt betragtes som relativt *svage* kursister, og som er karakteriseret ved at have en meget langsom

---

¹¹ Det skal bemærkes, at det præcise antal tilbudte lektioner for den enkelte kursist ikke indgår i forsøgets data. Inddelingen af kursister i forskellige grupper med hvert deres progressionsmønster baserer sig derfor på en beregningsmodel, som beskrives i afsnittet "Gennemløbstid".

¹² Hvor mange af disse kursister, der på grund af delt modultest kun har fået *synliggjort* en hurtigere progression på det ene område, og hvor mange der desuden har fået *muliggjort* en hurtigere progression på det ene område, vides ikke.

tilegnelse af dansk¹³. Gruppen med potentiale for hurtigere *skriftlig* progression har derimod en del lighedstræk med den kursistgruppe, som generelt betragtes som relativt *stærke* kursister, og som er karakteriseret ved at have en noget hurtigere tilegnelse af dansk¹⁴.

Kursister med "langsom" progression – 102 kursister

"Langsom" er her defineret som "flere end 340 lektioner¹⁵ før modulsift".

Gruppen med "langsom" progression er naturligvis interessant i forsøget, eftersom intentionen netop er at finde måder at øge progressionshastigheden. Gruppen består *primært* af kursister som:

- har en kønsfordeling nogenlunde som den samlede forsøgs kursistgruppes
- har relativt lidt skolebaggrund fra hjemlandet, men også grupper med mere skolebaggrund er klart repræsenteret
- har boet relativt lang tid i Danmark
- har fået danskundervisning i relativt lang tid
- helt overvejende er på kontanthjælp

På visse områder er denne gruppe sammenlignelig med gruppen af kursister, som vi her betegner "mundtlig > skriftlig". Det er derfor et interessant spørgsmål, om også visse kursister i gruppen kunne have gavn af delt modultestning?

Kursister med "normal" progression – 313 kursister

Gruppen med den "normale" progression er så absolut den største og sætter et interessant perspektiv på forsøgets erfaringer med sammenhænge mellem progressionsmønstre og kursistforudsætninger. Gruppen består *primært* af kursister som:

- overvejende består af kvinder
- har relativt lidt skolebaggrund fra hjemlandet, men også grupper med mere skolebaggrund er klart repræsenteret
- har boet relativt kort tid i Danmark
- har fået danskundervisning i relativt kort tid
- er på kontanthjælp *eller* introduktionsydelse

Kursister "uden" målbar progression – 55 kursister

Gruppen, som i løbet af den periode, hvor de har deltaget i forsøget, ikke har haft en *målbar* progression, udgør i alt 182 kursister, hvoraf dog kun 55 kursister var aktive ved forsøgets afslutning. I de statistiske sammenligninger mellem de forskellige kursistgrupper er de ophørte kursister trukket ud, således at data-materialet baserer sig på de 55 kursister i gruppen, som stadig var aktive ved forsøgets afslutning. De øvrige kursister i gruppen er ophørt efter:

0 - 3 måneder	71 kursister
4 - 6 måneder	31 kursister
7 - 9 måneder	18 kursister
10-12 måneder	7 kursister

¹³ Kvinder – kort/ingen skolebaggrund – mange års bopæl i Danmark – kontanthjælp = kendetegn, der ofte forbindes med "svage" kursister, om end dette absolut ikke altid er et retvisende billede.

¹⁴ Mænd – længere skolebaggrund – få års bopæl i Danmark – introduktionsydelse = kendetegn, der ofte forbindes med relativt "stærke" kursister, om end dette absolut heller ikke altid er et retvisende billede.

¹⁵ Danskuddannelsen har et omfang, der svarer til 1,2 års heltidsuddannelse, dvs. 2042 timer. Fordeles disse timer jævnt over seks moduler, fås et gennemsnitstal på 340.

Alder og nationalitetsbaggrund

I forhold til alder og nationalitetsbaggrund er der mindre væsentlige forskelle mellem de forskellige kursistgrupper.

I bilag 1 gengives en lang række statistiske oplysninger på de fem kursistgrupper med forskellige progressionsmønstre samt på den samlede kursistgruppe i forsøget. En tværgående, sammenlignende læsning af dette kan give et noget klarere – om end stadig komplekst - billede af, hvilke tendenser der er i sammenhængene mellem deltagerforudsætninger og progression.

Indsamlede data om særlige vanskeligheder

I forbindelse med indsamling af baggrundsoplysninger på den enkelte kursist er der spurgt til, om kursisten har særlige vanskeligheder i relation til dansktilægnelsen i form af "høre- eller synsbesvær", "ordblindhed", "hukommelses- eller koncentrationsbesvær" eller "andet" – hvor det skulle noteres, hvad "andet" i givet fald var.

I hvilken grad oplever kursisten følgende vanskeligheder i undervisningssituationen?

I hvilken grad oplever kursisten vanskeligheder som følge af...	5 Meget høj grad	4 Høj grad	3 Hverken eller	2 Lille grad	1 Meget lille grad	Ved ikke
1. Høre- eller synsbesvær	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
2. Ordblindhed	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
3. Hukommelses- eller koncentrationsbesvær	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
4 Andet, (noter hvad 'andet' er)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

I de statistiske opgørelser er der ikke skelnet mellem, *hvilke* problemer den enkelte har angivet, men der er lavet et indeks, således at 1 er væsentlige vanskeligheder (meget høj grad eller høj grad) på ét område, 2 er væsentlige vanskeligheder (meget høj grad eller høj grad) på to områder og 3 er væsentlige vanskeligheder på tre områder, mens 0 angiver, at der enten slet ikke er problemer, eller at de problemer, der måtte være, er af mindre væsentlig grad (hverken eller / lille grad / meget lille grad / ved ikke). Kategorien "Andet" måtte tages ud af opgørelsen, fordi en del af de tilfælde, hvor den var benyttet, ikke kunne kategoriseres som egentlige "vanskeligheder i undervisningssituationen", men som mindre, forbigående problemer.

Nedenfor sammenlignes opgørelserne for tre af kursistgrupperne: den gruppe, vi kalder "mundtlig > skriftlig", den gruppe, vi kalder "skriftlig > mundtlig", samt den såkaldt "langsomme" gruppe. Til sammenligning angives opgørelsen for den samlede kursistgruppe:

	"mundtlig > skriftlig"		"skriftlig > mundtlig"		de "langsomme"		kursistgruppen totalt	
Kursisttal	38		59		102		694	
0 problemer	17	44,7 %	35	59,3 %	62	60,8 %	424	61,1 %
1 problem	11	28,3 %	10	16,9 %	26	25,5 %	141	20,3 %
2 problemer	7	18,4 %	9	15,3 %	11	10,8 %	77	1,1 %
3 problemer	2	5,3 %	2	3,4 %	0	0,0 %	15	2,2 %
Ukendt	1	2,6 %	3	5,1 %	3	2,9 %	37	5,3 %

Opgørelsen bekræfter opgørelser tidligere i rapporten, som karakteriserer gruppen "mundtlig > skriftlig" som generelt set "svagere" end gruppen "skriftlig > mundtlig".

Gruppen af "langsomme" ligner i denne sammenhæng den totale kursistgruppe. Der er altså ikke grundlag for at forklare det langsomme tempo hos de såkaldt "langsomme" kursister én-tydigt med, at de i forholdsvis større omfang har – eller rettere: selv oplever at have - egentlige indlæringsvanskeligheder af den i skemaet angivne type.¹⁶

¹⁶ Dette må siges at bekræfte lærernes udsagn om, at der er andet end kvantificerbare forudsætninger, der spiller ind (se evt. afsnittet om "Undervisningens tilrettelæggelse").

Gennemløbstid

Det ligger i aftalen bag forsøget og evalueringen, at gennemløbstiden for kursisterne i forsøget skal sammenlignes med pilotundersøgelsen fra februar 2006¹⁷, for dermed at be- eller afkræfte en hypotese om, at *"adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder, at flere kursister vil have et hurtigere gennemløb for både den skriftlige og mundtlige del på DU1."*

Imidlertid har det ikke været praktisk muligt at lave en sammenligning mellem forsøget og pilotundersøgelsen. I forsøgets data indgår ikke som i pilotundersøgelsens data antal tilbudte lektioner for den enkelte kursist. En opgørelse baseret på antal tilbudte lektioner for den enkelte kursist kan eventuelt laves, når dataene til Integrationsministeriets årlige opgørelse over aktiviteten på sprogcentre er færdigbehandlet.

Progressionen i forsøget er i stedet beregnet på antallet af dage fra kursistens startdato på det pågældende modul og frem til testdato for den test, der afslutter modulet for den pågældende kursist. Kursisterne i forsøget har en startdato på 1.1.2007 eller senere, og der er ikke taget højde for, at en hel del kursister har været i gang med modulet i en vis periode i 2006.

Antallet af undervisningsdage er omregnet til lektioner med udgangspunkt i 18 ugentlige lektioner for Svendborg-kursisterne og 15 ugentlige lektioner for kursisterne fra de øvrige fem sprogcentre. Der er altså ikke taget højde for, at det ugentlige lektionstal i aftenundervisningen er lavere end lektionstallet i dagundervisningen.

	Mo 1	Mo 2 skrf	Mo 2 mdt	Mo 3 skrf	Mo 3 mdt	Mo 4 skrf	Mo 4 mdt	Mo 5 skrf	Mo 5 mdt	Mo 6 skrf	Mo 6 mdt
Gns. lektionstal/ modul	214	222	238	273	287	253	278	258	253	318	303
Median Lektions- tal	204	198	210	255	278	255	287	240	240	360	360

Opgørelserne er for modul 2 – 6 opdelt i lektionstal for henholdsvis et skriftligt og et mundtligt modul, baseret på kursistens startdato på det pågældende modul og frem til testdato for den test, der afslutter modulet for den pågældende kursist, men reelt er lektionerne sammenfaldende, idet kursisten modtager undervisning i både mundtlige og skriftlige færdigheder.

Det skal bemærkes, at der ikke er nævneværdige forskelle på lektionsforbruget på henholdsvis den skriftlige og den mundtlige del af modulet.

Medianen i ovenstående tabel er lig med 0,50-fraktilen. En fraktil udgør en given andel af persongruppen. Fx er 0,25-fraktilen lig med de hurtigste 25 pct. af gruppen og 0,90-fraktilen de hurtigste 90 pct. af gruppen. (Eller måske er det her mere meningsfuldt at tale om, at 0,90 fraktilen beskriver kursistgruppen, som den ser ud, når man ser bort fra de 10 % af kursisterne, som har den langsomste progression.)

Fraktilerne fortæller, hvordan persongruppen (i ordnet, numerisk rækkefølge) fordeler sig på forbruget af lektioner. 0,25-fraktilen fortæller således, hvor mange lektioner de hurtigste 25 pct. af kursisterne maksimalt har brugt på at bestå modulet. På samme måde fortæller 0,90-fraktilen, hvor mange lektioner de "ikke-langsomste" 90 pct. maksimalt har brugt på at gennemføre et modul.

¹⁷ "Kursister og progression på Danskuddannelse 1 – en pilotundersøgelse", Integrationsministeriet februar 2006.

	Mo 1	Mo 2 skrf	Mo 2 mdt	Mo 3 skrf	Mo 3 mdt	Mo 4 skrf	Mo 4 mdt	Mo 5 skrf	Mo 5 mdt	Mo 6 skrf	Mo 6 mdt
0,25 fraktil i forsøget	120	120	135	165	180	135	165	120	120	240	195
0,50 fraktil i forsøget	204	198	210	255	278	255	287	240	240	360	360
0,75 fraktil i forsøget	304	300	315	377	364	345	360	345	345	360	360
0,9 fraktil i forsøget	345	399	407	465	435	467	495	512	420	459	420

Sammenfattende må man sige, at progressionsmålingerne i forsøget ikke giver statistisk belæg for hverken at be- eller afkræfte hypotesen om, at *"adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder, at flere kursister vil have et hurtigere gennemløb for både den skriftlige og mundtlige del på DU1."*

Desuden må det siges at være vanskeligt at sammenligne to forskellige kursistgrupper fra forskellige sprogcentre¹⁸ og basere sammenligningen på data indsamlet med cirka to års mellemrum. Vi ved fra Integrationsministeriets årlige opgørelser over aktiviteten på sprogcentrene, at kursistgruppen ændrer karakter over tid. Ser vi nærmere på karakteristika for kursistgrupperne fra de to undersøgelser, viser der sig nogle markante ligheder, men også nogle markante forskelle:

	Forsøget modultest	Pilotundersøgelsen	Kommentarer
Antal kursister	694	705	Kursistgrupperne er umiddelbart sammenlignelige
Kønsfordeling	79,7 % kvinder 20,3 % mænd	80 % kvinder 20 % mænd	Kursistgrupperne er umiddelbart sammenlignelige
Aldersfordeling	18 – 29: 15,4 % 30 – 39: 41,0 % 40 – 49: 29,3 % 50 – 59: 12,4 % 60 år +: 1,9 %	18 – 29: 15 % 30 – 39: 40 % 40 – 49: 31 % 50 – 59: 12 % 60 år +: 2 %	Kursistgrupperne er umiddelbart sammenlignelige
Nationalitetsfordeling	Balkan 3,0 % Øvr Europa 0,9 % Afrika 26,2 % Mellemøsten 33,9 % Sydøstasien 20,9 % Sydasien 13,1 % Sydamerika 0,3 % Statsløse 1,4 % Ukendt 0,3%	Balkan 2 % Øvrige Europa 1 % Afrika 31 % Mellemøsten 30 % Sydøstasien 17 % Sydasien 18 % Sydamerika 0 % Statsløse 1 % Ukendt 0 %	Der er mindre forskelle mellem kursistgrupperne, idet der er nogle forskydninger i fordelingen mellem de fire største kategorier: Mellemøsten, Afrika, Sydøstasien og Sydasien.
Henvisningskategori	I 1 16,3 % I 2 13,8 % Kontanthjælp 49,1 % Dagpenge 6,9 % Selvforsørg. 12,8 % Ukendt 1,0 %	I 1 6 % I 2 13 % Kontanthjælp 61 % Dagpenge 8 % Selvforsørg. 12 % Ukendt 0 %	Der er her væsentlige forskelle i repræsentationen af henholdsvis kontanthjælpsmodtagere og kursister under Integrationsloven med ydelse. ¹⁹ Fordelingen på øvrige kategorier er meget ens.

¹⁸ Kun Sprogcenter IA og Århus Sprogcenter går igen i de to undersøgelser – Århus dog i pilotundersøgelsen som Århus Kommunes Sprogcenter og i forsøget med delt modultest som Århus Sprogcenter drevet af Dansk Flygtningehjælp.

¹⁹ Heri indgår en del burmesiske kvoteflygtninge.

Modulbevægelser

Et andet, supplerende billede af progressionen i forsøget giver de statistiske opgørelser af, hvordan kursisterne har flyttet sig fra modul ved forsøgets start til modul ved forsøgets afslutning. Især kan det være statistisk interessant at se, hvor mange procent af de kursister, der var på et givet modul ved forsøgets start, som stadig ved forsøgets afslutning står på dette modul (markeret med fed i nedenstående tabeller).

Dette skal dog ses i lyset af, at en stor del af kursisterne kun har deltaget i forsøget i en relativt kort periode (hvilket belyses nærmere i det følgende afsnit om "Data på ophørsårsager".)

Start- og slutmodul *mundtligt* – opgjort i procent

	Slut på 1	Slut på 2	Slut på 3	Slut på 4	Slut på 5	Slut på 6	I alt
Start på 1	30,0 %	46,0 %	17,0 %	6,0 %	1,0 %	0,0 %	100 %
Start på 2	-	36,9 %	46,2 %	12,3 %	3,8 %	0,8 %	100 %
Start på 3	-	-	45,9 %	41,2 %	10,8 %	2,0 %	100 %
Start på 4	-	-	-	34,7 %	45,8 %	19,4 %	100 %
Start på 5	-	-	-	-	30,1 %	69,9 %	100 %

Start- og slutmodul *mundtligt* – opgjort i antal kursister

	Slut på 1	Slut på 2	Slut på 3	Slut på 4	Slut på 5	Slut på 6	I alt
Start på 1	30	46	17	6	1	0	100
Start på 2	-	48	60	16	5	1	130
Start på 3	-	-	68	61	16	3	148
Start på 4	-	-	-	50	66	28	144
Start på 5	-	-	-	-	34	79	113

Start- og slutmodul *skriftligt* – opgjort i procent

	Slut på 1	Slut på 2	Slut på 3	Slut på 4	Slut på 5	Slut på 6	I alt
Start på 1	30,0 %	35,0 %	29,0 %	6,0 %	0,0 %	0,0 %	100 %
Start på 2	-	34,6 %	48,5 %	10,8 %	4,6 %	1,5 %	100 %
Start på 3	-	-	42,3 %	44,3 %	12,1 %	1,3 %	100 %
Start på 4	-	-	-	32,2 %	47,6 %	20,3 %	100 %
Start på 5	-	-	-	-	33,0 %	67,0 %	100 %

Start- og slutmodul *skriftligt* – opgjort i antal kursister

	Slut på 1	Slut på 2	Slut på 3	Slut på 4	Slut på 5	Slut på 6	I alt
Start på 1	30	35	29	6	0	0	100
Start på 2	-	45	63	14	6	2	130
Start på 3	-	-	63	66	18	2	149
Start på 4	-	-	-	46	68	29	143
Start på 5	-	-	-	-	38	77	115

Det er især på modul 3, at der er kursister, som tilsyneladende ikke har flyttet modul i løbet af den periode på maksimalt ét år, hvor de har deltaget i forsøget. De kursister, som er ophørt undervejs, er ikke trukket ud af denne opgørelse, og det skal derfor understreges her, at det ligeledes især er modul 3, kursisterne af forskellige årsager er ophørt fra (jf. side 23).

De "skæve" progressionsmønstre viser sig især på modul 2 og 3. På modul 4 – 6 følges progressionen ad på henholdsvis det mundtlige og det skriftlige område. Andelen af kursister med "skæv" modulindplacering er eksempelvis 20,8 % på modul 2, mens den kun er på 11,8 % for modul 4. Det kan betyde, at såkaldte skævheder i progressionen "jævner sig ud over tid", som én af tovholderne har udtrykt det. Men det kunne måske også være udtryk for, at delt modultestning af én eller flere årsager er mere attraktivt på de første moduler for såvel lærere som kursister?

Som en afsluttende bemærkning på afsnittene om progression kan det nævnes, at det af AKF-rapporten "Progression i danskundervisningen før og efter den nye danskundervisningslov" fremgår, at gennemløbstiden på de første 4 moduler af Danskuddannelse 1 er faldet med omkring 50 % sammenlignet med gennemløbstiden på de tilsvarende niveauer i den tidligere spormodel, som var gældende indtil 1. januar 2004.

Data på ophørsårsager

Nedenstående tabel viser, hvor mange af de 694 kursister i forsøget, der er ophørt i forsøgsperioden, hvilke årsager der var til deres ophør, og hvor lang (eller hvor kort) tid de havde fået undervisning i forsøgsperioden før ophør.

Ophørsårsag	Kursister ophørt	Efter 0-3 mdr	Efter 4-6 mdr	Efter 7-9 mdr	Efter 10-12 mdr
Afsluttet med prøve	102	1	75	0	26
Beskæftigelse	27	11	11	4	1
Uddannelse	6	3	1	2	0
Deltager i projekt ej ord. udd.	3	3	0	0	0
Henvist til andet tilbud	18	12	3	2	1
3 års ret ophør	3	0	2	1	0
Flytning til anden udbyder ell. kommune	88	8	77 (1)	3	0
Sygdom, barsel mv.	46	16	13	10	7
Børnepasningsproblemer	2	1	0	0	1
Udelukkelse pga. fravær	23	10	9	4	0
Flyttet til hjemland	3	0	0	1	2
Andet	47	13	18	7	9
Ukendt	70	20	19	23	8
	438 (362)	98	228 (152)	57	55

Det er bemærkelsesværdigt, at af de 694 kursister i forsøget er 438 kursister ophørt inden for forsøgsperioden, heraf dog 102 afsluttet med Prøve i Dansk 1. Af de 88 kursister, som er ophørt pga. flytning til anden udbyder eller kommune indgår 76 kursister, som pga. licitering blev overflyttet fra AOF Odense til Dansk Flygtningehjælps Sprogcenter i Odense. Vælger vi at se bort fra disse kursister og deres ophør, er der alligevel 362 eller 52 % af kursisterne i forsøget, som er ophørt inden for en forsøgsperiode på 1 år. Fratrækkes også de 102 kursister, som er ophørt med Prøve i Dansk 1, udgør ophørte kursister 260 eller 37 %.

En del af disse har været i undervisning på sprogcentret før forsøgets start, men tallene illustrerer alligevel den markante gennemstrømning af kursister, som giver store udfordringer i dagligdagen – ikke mindst i form af manglende kontinuitet - både for kursisterne selv og for lærerne.

I forhold til ophørsårsager er det positivt, at så mange som 102 kursister sluttede med Prøve i Dansk 1. Mindre positivt er det, at relativt få (27 kursister) ophørte pga. beskæftigelse, og at "negative årsager" som "sygdom"²⁰, "børnepasningsproblemer" og "udelukkelse pga. fravær" udgør så stor en andel som tilsammen 71 kursister. Dette peger på et behov for stadigt styrket samarbejde mellem sprogcentre og kommunale myndigheder omkring kursister med sociale problemer af forskellig art.

Endelig må det bemærkes, at ophørsårsagen "ukendt" er påfaldende stor (70 kursister).

I kategorien "andet" indgår et antal kursister, som er overført til Danskuddannelse 2. Det præcise antal kendes ikke, før opgørelserne for aktiviteten på sprogcentrene i 2007 er færdigbehandlet.

²⁰ Heraf en ukendt andel på barsel, hvilket naturligvis ikke på nogen måde er en "negativ" årsag!

I nedenstående tabel gives et overblik over, hvilke moduler kursisterne er ophørt fra.

Ophørt fra	Mundtligt antal	Mundtligt %	Skriftligt antal	Skriftligt %
Modul 1	22	6,6 %	22	6,6 %
Modul 2	49	14,6 %	59	17,6 %
Modul 3	96	28,6 %	86	25,6 %
Modul 4	64	19,0 %	68	20,2 %
Modul 5	68	20,2 %	60	17,8 %
Modul 6	37	11,0 %	39	11,6 %
Ej modulplaceret	0	0,0 %	2	0,6 %
I alt	336	100,0 %	336	100 %

De 102 kursister, som er afsluttet med Prøve i Dansk 2 indgår ikke i tabellen.

Det er bemærkelsesværdigt, at det største frafald sker fra modul 3, og at der også er et væsentligt frafald på modul 4 og modul 5.

Karakteristik af kursister, som sluttede med Prøve i Dansk 1

	Den samlede forsøgs-kursistgruppe		Kursister, som sluttede med PD 1			
Antal kursister	694		102			
Kønsfordeling	553 kvinder	79,7 %	78 kvinder	76,5 %		
	141 mænd	20,3 %	24 mænd	23,5 %		
Skolegang fra hjemlandet	0 år	163	23,5 %	0 år	17	16,7 %
	1-2 år	37	5,3 %	1-2 år	4	3,9 %
	3-4 år	110	15,9 %	3-4 år	13	12,7 %
	5 år	79	1,4 %	5 år	8	7,8 %
	6-7 år	114	16,4 %	6-7 år	23	22,5 %
	8-9 år	74	10,7 %	8-9 år	21	20,6 %
	10 + år	76	11,0 %	10 + år	13	2,7 %
	Ukendt	41	5,9 %	Ukendt	3	2,9 %
Antal år bosat i Danmark	0-2 år	155	22,3 %	0-2 år	5	4,9 %
	3-4 år	98	14,1 %	3-4 år	19	18,6 %
	5-6 år	134	9,3 %	5-6 år	28	27,5 %
	7-9 år	117	16,9 %	7-9 år	28	27,5 %
	10- år	153	22,0 %	10- år	21	20,6 %
	Ukendt	37	5,3 %	Ukendt	1	1,0 %
Antal måneders danskundervisning inden forsøgets start	Ingen	14	2,0 %	Ingen	0	0,0 %
	Op til 9 mdr.	151	21,8 %	Op til 9 mdr.	4	3,9 %
	10-19 mdr.	179	25,8 %	10-19 mdr.	18	17,6 %
	20-29 mdr.	143	20,6 %	20-29 mdr.	22	21,6 %
	30-39 mdr.	93	13,4 %	30-39 mdr.	30	29,4 %
	40- mdr.	100	14,4 %	40- mdr.	27	26,5 %
	Ukendt	14	2,0 %	Ukendt	1	1,0 %
Henvisningskategori	I 1, I-lov m. ydelse	113	16,3 %	I 1, I-lov m. ydels	12	11,8 %
	I 2, I-lov u. ydelse	96	13,8 %	I 2, I-lov u. ydels	10	9,8 %
	Kontanthjælp	341	49,1 %	Kontanthjælp	63	61,8 %
	Dagpenge	48	6,9 %	Dagpenge	6	5,9 %
	Selvforsørgende	89	12,8 %	Selvforsørgende	11	0,8 %
	Ukendt	7	1,0 %	Ukendt	0	0,0 %

Sammenlignet med den samlede kursistgruppe i forsøget er gruppen af kursister, som har afsluttet med Prøve i Dansk 1 især kendetegnet ved:

- En lidt større andel af mænd.
- Relativt meget skolebaggrund:
Kun 16,7 % har ingen skolebaggrund fra hjemlandet mod 23,5 % i den samlede gruppe. Andelen af kursister med 5 – 9 års skolebaggrund udgør ikke mindre end 43,1 % mod 27,1 % i den samlede gruppe. Andelen af kursister med 10 års skolebaggrund eller mere er derimod ikke nævneværdigt større end i kursistgruppen totalt.
- Relativt lang opholdstid i Danmark:
75,6 % har opholdt sig i Danmark i fem år eller mere mod 58,2 % i den samlede gruppe.
- Relativt lang tids forudgående danskundervisning:
77,5 % har modtaget danskundervisning i 20 måneder eller mere forud for forsøgets start mod 48,4 % i kursistgruppen totalt.
- Endelig er andelen af kursister på kontanthjælp endnu mere markant.

I forhold til nationalitetsbaggrund og alder afviger gruppen ikke nævneværdigt fra den samlede kursistgruppe:

	Den samlede forsøgs kursistgruppe			Kursister, som sluttede med Prøve i Dansk 1		
Antal kursister	694			102		
Nationalitetsfordeling	Balkan	21	3,0 %	Balkan	5	4,9 %
	Øvrige Europa	6	0,9 %	Øvrige Europa	0	0,0 %
	Afrika	182	26,2 %	Afrika	25	24,5 %
	Mellemøsten	235	33,9 %	Mellemøsten	36	35,3 %
	Sydøstasien	145	20,9 %	Sydøstasien	17	16,7 %
	Sydasien	91	13,1 %	Sydasien	17	16,7 %
	Sydamerika	2	0,3 %	Sydamerika	0	0,0 %
	Statsløse	10	1,4 %	Statsløse	0	0,0 %
	Ukendt	2	0,3 %	Ukendt	0	0,0 %
Aldersfordeling	18 – 29 år:	107	15,4 %	18 – 29 år:	10	9,8 %
	30 – 39 år:	285	41,0 %	30 – 39 år:	54	52,9 %
	40 – 49 år:	203	29,3 %	40 – 49 år:	30	29,4 %
	50 – 59 år:	86	12,4 %	50 – 59 år:	7	6,9 %
	60 år +:	13	1,9 %	60 år +:	1	1,0 %

Karakteristik af kursistgrundlaget på de forskellige moduler

Nedenfor opstilles oversigter over karakteristika for kursistgrundlaget på de forskellige moduler, som det har tegnet sig i forsøgsperioden. Der fokuseres på skolegang fra hjemlandet, forudgående danskundervisning og opholdstid i Danmark. Alder, nationalitetsbaggrund, kønsfordeling og henvisningskategori er vurderet som mindre betydningsfulde og derfor udeladt.

Der er en tendens til, at en større andel af kursister med længere skolebaggrund fra hjemlandet når frem til at kunne afslutte forløbet med Prøve i Dansk 1 end kursister med kortere skolebaggrund. Billedet er dog på ingen måde entydigt. Samtidig tegnes der et billede af, at en forholdsvis stor procentdel af kursisterne på de højeste moduler har været ganske mange år i Danmark og har modtaget mere end sammenlagt tre års undervisning.

I oversigterne optræder alle de kursister, som i løbet af forsøget har været indplaceret på det pågældende modul, hvilket indebærer, at en stor del optræder flere steder. Det totale kursisttal i tabellerne er derfor langt større end 694.

I de følgende tabeller er angivet tallene for den skriftlige del af modulerne, idet disse havde lidt højere værdier end tallene for den mundtlige del af modulerne.

Skolegang i hjemlandet

	Modul 1		Modul 2		Modul 3		Modul 4		Modul 5		Modul 6	
Kursisttal	100		199		269		257		239		162	
0 år	29	29,0 %	45	22,6 %	55	20,4 %	46	17,9 %	43	18,0 %	31	19,1 %
1 – 2 år	5	5,0 %	8	4,0 %	17	6,3 %	18	7,0 %	9	3,8 %	5	3,1 %
3 – 4 år	15	15,0 %	35	17,6 %	46	7,1 %	36	14,0 %	34	14,2 %	23	14,2 %
5 år	14	14,0 %	31	5,6 %	42	15,6 %	32	12,5 %	20	8,4 %	13	8,0 %
6 – 7 år	18	18,0 %	34	17,1 %	46	17,1 %	43	16,7 %	47	19,7 %	36	22,2 %
8 – 9 år	7	7,0 %	18	9,0 %	23	8,6 %	34	3,2 %	40	16,7 %	25	15,4 %
10 år +	6	6,0 %	16	8,0 %	28	10,4 %	38	14,8 %	34	14,2 %	24	14,8 %
Ukendt	6	6,0 %	12	6,0 %	12	4,5 %	10	3,9 %	12	5,0 %	5	3,1 %

På modul 1 har 63 % af kursisterne en skolebaggrund fra 0 og op til 5 år, mens 31% har mere end 5 års skolebaggrund. De tilsvarende tal for modul 6 er 44 % og 53 %.

Dette øjebliksbillede viser således, at der er en vis sammenhæng mellem modulindplacering og skolebaggrundens længde: Der er en større procentdel af kursister med længere skolebaggrund, som når frem til modul 6. Billedet er dog ikke entydigt: Af de 102 kursister, der afsluttede med Prøve i Dansk 1, havde 41 % en skolebaggrund på 5 år og derunder, og 49 % havde en skolebaggrund på over fem år. 16,7 % havde ingen skolebaggrund fra hjemlandet.

Ophold i Danmark

	Modul 1		Modul 2		Modul 3		Modul 4		Modul 5		Modul 6	
Kursisttal	100		199		269		257		239		162	
0 - 2 år	52	52,0 %	92	46,2 %	87	32,3 %	55	21,4 %	34	14,2 %	13	8,0 %
3 – 4 år	11	11,0 %	25	12,6 %	36	13,4 %	43	16,7 %	38	15,9 %	27	16,7 %
5 – 6 år	8	8,0 %	20	10,1 %	41	15,2 %	59	23,0 %	63	26,4 %	47	29,0 %
7 - 9 år	12	12,0 %	21	10,6 %	37	13,8 %	45	17,5 %	41	17,2 %	36	22,2 %
10 år +	14	14,0 %	31	15,6 %	54	20,1 %	44	17,1 %	51	21,3 %	37	22,8 %
Ukendt	3	3,0 %	10	5,0 %	14	5,2 %	11	4,3 %	12	5,0 %	2	1,2 %

På modul 1 har 63 % af kursisterne været i Danmark i mindre end fem år, og 37 % i fem år eller mere. På modul 6 har 24,7 % af kursisterne været i Danmark i mindre end fem år, mens 75,2 % har været i Danmark i fem år eller mere. Det er dog ikke kun på de sidste niveauer, der findes kursister, som har været mange år i Danmark. På modul 2 har 41,3 % været her i fem år eller mere og på modul 3 er det 54,3 %

Danskundervisning forud for forsøget, opgjort i antal måneder

	Modul 1		Modul 2		Modul 3		Modul 4		Modul 5		Modul 6	
Kursisttal	100		199		269		257		239		162	
Ingen	12	12,0 %	10	5,0 %	8	3,0 %	2	0,8 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Op til 9 mdr.	61	61,0 %	100	50,3 %	89	33,1 %	35	13,6 %	20	8,4 %	7	4,3 %
10 – 19 mdr.	16	16,0 %	51	25,6 %	82	30,5 %	85	33,1 %	58	24,3 %	35	21,6 %
20 - 29 mdr.	7	7,0 %	15	7,5 %	42	15,6 %	69	26,8 %	63	26,4 %	43	26,5 %
30 – 39 mdr.	1	1,0 %	7	3,5 %	18	6,7 %	37	14,4 %	50	20,9 %	36	22,2 %
40 mdr +	0	0,0 %	10	5,0 %	25	9,3 %	28	10,9 %	45	18,8 %	39	24,1 %
Ukendt	3	3,0 %	6	3,0 %	5	1,9 %	1	0,4 %	3	1,3 %	2	1,2 %

På modul 1 har 89 % af kursisterne modtaget op til 19 måneders danskundervisning og 8 % mere. (Oplysningerne mangler for de sidste 3 %).

På modul 6 har 25,9 % modtaget op til 19 måneders danskundervisning, mens 72,8 % har modtaget mere. 24,1 % på modul 6 har modtaget mere end 40 måneders danskundervisning, mens tilsvarende procenter på modul 4 og 5 er henholdsvis 10,9 og 18,8.

Brug af dansk uden for undervisningen

I forbindelse med indsamling af baggrundsoplysninger på den enkelte kursist er der spurgt til, i hvilket omfang kursisten bruger det danske sprog uden for undervisningen i forskellige sammenhænge.

Det gælder i store træk, at hovedparten af kursisterne ikke har megen dansksproglig kontakt med personer uden for sprogcentret. Af de 694 kursister angiver 58,7 % af kursisterne, at de "af og til", "sjældent" eller "meget sjældent" bruger dansk med familie og venner. 37,3 % har svaret "ofte" eller "meget ofte".

Den ringe dansksproglige kontakt hænger sammen med, at kun en mindre del af kursistgruppen er beskæftigede: 64 % bruger "meget sjældent" dansk i arbejde/praktik, mens 19,3 % har svaret "ofte" eller "meget ofte". Hovedparten af kursisterne har tilsyneladende kun sporadisk dansksproglig kontakt.

I bilag 2 sammenlignes opgørelserne for tre af kursistgrupperne: den gruppe, vi her kalder "mundtlig > skriftlig", den gruppe, vi kalder "skriftlig > mundtlig" og den "langsomme" gruppe. Til sammenligning angives opgørelsen for den samlede kursistgruppe.

I rapporten fra Rambøll Management "Med moduler som motor – evaluering af implementering af danskuddannelsesloven" indgår en brugerundersøgelse, hvor 512 tidligere kursister er blevet interviewet. Heri oplyser 59 %, at de dagligt bruger dansk med familie og venner, mens kun 14,4 % siger, at de sjældent bruger dansk med familie og venner. 89 % bruger dagligt dansk på arbejde eller i praktik, mens kun 3,5 % siger, at de sjældent bruger dansk på arbejde. Der differentieres ikke mellem kursister fra Danskuddannelse 1 og Danskuddannelse 2 i denne undersøgelse.

Undervisningens tilrettelæggelse

En af de grundlæggende antagelser bag forsøget har som nævnt været:

Undervisningen på forsøgs-sprogcentre vil på grund af muligheden for delt modultest ændre karakter, hvilket vil føre til hurtigere progression.

Denne antagelse er ikke bekræftet - der er ikke i de indsamlede erfaringer og data nogen form for dokumentation for, at progressionen er øget som direkte resultat af en ændret undervisningstilrettelæggelse. Antagelsen forholder sig dog ikke kun til forsøgsperioden, men også til hvordan undervisningen over tid kunne forventes at ændre sig, hvis muligheden for delt modultest på Danskuddannelse 1 blev gjort permanent. Og i dette perspektiv må det siges, at drøftelser i forsøget afledt af antagelsen har sat ord på nogle af de hypoteser om årsags-virkningsforhold, som ligger implicit og ikke-formuleret under den undervisningstilrettelæggelse og undervisningsgennemførelse, som finder sted i praksis.

Undervisningens tilrettelæggelse indgår i evalueringen på baggrund af kvalitative data, som udgøres af relativt begrænsede input fra de involverede lærere og tovholdere om deres opfattelser af, hvilke sammenhænge der er mellem modultestning, undervisning og progression. Da der kun har været ganske begrænsede ressourcer til behandlingen af denne *kvalitative* del af evalueringen er den dels forholdsvis kortfattet, dels er den funderet på evaluators tolkning af udsagn. Der har ikke været mulighed for at efterprøve denne tolkning ved en grundigere drøftelse med personerne bag disse udsagn.

Undervisningen i forsøget adskiller sig fra den almindelige, daglige undervisning ved netop at være et forsøg og dermed være genstand for en evaluering. Undervisningen i forsøget har måske i det daglige kun i ubetydeligt omfang været påvirket af at indgå i et forsøg. Men i de situationer hvor de involverede lærere og tovholdere er blevet bedt om at ytre sig om undervisningens tilrettelæggelse mv., er denne undervisning på godt og ondt defineret som "en aktivitet i forsøget".

Kommunikationen mellem lærere og tovholdere på den ene side og evaluator på den anden side kan således være påvirket positivt af, at forsøget sætter fokus ikke alene på undervisningen i sig selv, men også på læreres og tovholderes indsigt i, opfattelser af og holdninger til sammenhænge mellem modultest, undervisning og progression. På den anden side kan kommunikationen være påvirket negativt af, at de involverede lærere og tovholdere oplever, at drøftelserne får et i deres optik for snævert fokus - i og med at undervisningen i evalueringssammenhængen defineres som del af et forsøg, hvis indhold og rammer lærere og tovholdere ikke har haft nogen indflydelse på. Det er evaluators opfattelse, at både den positive og den negative påvirkning har gjort sig gældende, og det er forsøgt at tage højde herfor i analysen.

Ved et fokusgruppinterview i februar 2008 med de seks tovholdere og seks lærerrepræsentanter for forsøgssprogcentre blev følgende overordnede temaer drøftet, dels i plenum, dels i form af gruppedrøftelser:

- Hvad er karakteristisk for kursistgrundlaget i forsøget, når der ses særskilt på: kursister med "normal" progression - kursister med "skæv" progression (henholdsvis "mundtlig > skriftlig" og "skriftlig > mundtlig") - kursister med ekstraordinært langsom progression - og endelig kursister, som især har haft gavn af muligheden for at gå til delt modultest?
- Hvilken effekt forventes en eventuel permanentgørelse af muligheden for delt modultest at have?
- Hvad skal der til for at styrke henholdsvis den mundtlige del af undervisningen - den skriftlige del af undervisningen - det individuelle fokus på den enkelte kursists forudsætninger og behov - den langsomme kursistgruppes generelle progression?

Evaluators spørgeguide til fokusgruppeinterviewet var udsendt til sprogcentre en uge før interviewet, og fem af de seks forsøgssprogcentre supplerede med skriftlige stikord til besvarelse af de opstillede spørgsmål. De lokale erfaringer med forsøget blev pga. tidsmangel kun indirekte behandlet på mødet, men er videregivet til evaluator via disse skriftlige stikord.

En væsentlig (men på ingen måde udtømmende) del af drøftelserne om sammenhænge mellem modultest, undervisning og progression kan sammenfattes i nedenstående tematiserende stikord:

Billedet er *broget og komplekst*

Et enkelt eksempel til belysning af dette:

Adspurgt, hvad der er karakteristisk for de kursister, som i forsøgsperioden har haft en "normal" progression, hvor det mundtlige og det skriftlige følges ad, og hvor den normerede tid (defineret som 340 lektioner pr. modul) nogenlunde overholdes, svarer én af tovholderne, at det jo *for eksempel* kunne være en yngre thailandsk kvinde med fire års skolebaggrund *eller* det kunne være en yngre afghansk kvinde uden skolebaggrund fra hjemlandet. Disse to "kursisteksempler" er væsensforskellige ikke blot pga. markante forskelle i skolebaggrund – blandt meget andet også ved, at den ene typisk har dansk familie, hvilket den anden typisk ikke har.

En helt spontan reaktion på ovenstående fra en lærer på et andet sprogcenter: Hos os er de afghanske kvinder meget ofte nogle af dem, som har det vanskeligt – så vi kan ikke umiddelbart genkende billedet!

Der er kursister, som har

- **særligt gode forudsætninger fx for mundtlig progression**
- **særligt dårlige forudsætninger fx for skriftlig progression**

Taler vi om

- **niveauforskelle i indgangsniveau (ved undervisningens start) – eller om**
- **progressions-forskelle (som opstår undervejs i forløbet)?**

Ovenstående illustrerer, at de involverede lærere og tovholdere med rette opfatter problemstillinger og sammenhænge som langt mere komplekse og nuancerede, end de kommer til at fremstå, når der i et forsøg – og i evalueringen af dette forsøg – vælges fokuspunkter til og fra.

En kortlægning af, hvor mange – og hvilke – kursister der henholdsvis har særligt gode eller særligt dårlige forudsætninger for progression på enten det mundtlige eller det skriftlige område, og tilsvarende en kortlægning af, hvor mange kursister der har væsentlige niveauforskelle i indgangsniveau sammenlignet med antallet af kursister, der får progressionsforskelle undervejs, kunne være udgangspunktet for en kvalitativ undersøgelse af progressionsmønstre, som kunne give andre indsigter i sammenhænge mellem modultestning, undervisning og progression.

Det afgørende er ikke så meget kvantificerbare forudsætninger - men mere indre eller ydre drivkræfter. Og i forlængelse heraf: Hvilke faktorer er henholdsvis motivationsfremmende og motivations-hæmmende?

Progression handler i høj grad om forudsætninger for læring og om undervisningens tilrettelæggelse. Men progression handler også om kursistens oplevelse af egen sprogtilegnelse, om forholdet mellem sprog og identitet og om motivation. Et klarere billede af sammenhænge mellem kursistforudsætninger og progressionsmønstre, som forsøget har givet, er et skridt på vejen. En væsentlig pointe er dog, at der er flere skridt at tage: Den afgørende viden om, hvad

der forårsager progression (eller manglende progression) hos den enkelte kursist i en så broget og mangfoldig gruppe som kursisterne på Danskuddannelse 1, ligger snarere i *sammenhænge* mellem de kvantificerbare forudsætninger på den ene side og de indre og ydre drivkræfter på den anden side.

Gruppen af kursister med normal progression er især karakteriseret ved at være upåfaldende.

- En tankevækkende bemærkning fra én af deltagerne ved fokusgruppeinterviewet.

Fokus på kursister med "skæv" eller "langsom" progression kan bevirke, at der kommer mindre fokus på den store og brede kursistgruppe med tilfredsstillende progression. Dette er u hensigtsmæssigt, både fordi det indebærer en fare for, at de "upåfaldendes" behov ikke tilgodeses i fornødent omfang, og fordi en vigtig kilde til viden om, hvad der styrker eller svækker progressionen, ligger i billedet af den "normale" progression. Og i forlængelse af forrige afsnit: Den afgørende viden ligger snarere i sammenhængene mellem de kvantificerbare forudsætninger og de indre og ydre drivkræfter – også hvis vi vælger at sætte fokus på den tilfredsstillende progression.

I hvor høj grad er det lærerens fokus, som påvirker resultaterne?

Undervejs i diskussionerne ved fokusgruppeinterviewet blev lærerens fokus flere gange nævnt som en afgørende faktor.

Et par enkelte eksempler:

- Hvis vi som lærere især fokuserer på det mundtlige, får det måske særlig vægt?
- Hvis vi som lærere har den indstilling, at det ikke er et nederlag at dumpe til en modultest, så er det ikke et nederlag.
- Hvis vi som lærere forholder os til hele kursistgruppen i fællesskab (via teamorganisering), bliver vi skarpere på kursisternes individuelle progression.

Hvor mange "delte modultest" – og hvorfor ikke flere?

Forsøget har ingen fastlagte resultatmål eller succeskriterier, og det er derfor vanskeligt at vurdere, om forsøget var vellykket i forhold til, hvor mange delte modultest, der blev afholdt. Som tidligere nævnt havde 97 af forsøgskursisterne ved forsøgets afslutning en "skæv" modulindplacering, dvs. forskellig indplacering på henholdsvis det skriftlige og det mundtlige²¹. Disse kursister udgør 14 % af den samlede gruppe på 694 kursister i forsøget.

Forsøget er iværksat ud fra en grundlæggende tanke om, at man ved at kigge nærmere på en mindre gruppe på 700 kursister i et forsøg kan få et billede af den meget større kursistgruppe på omkring 4.400 (jf. fodnote 5) i den ordinære undervisning. I dette perspektiv er 14 % en anelig gruppe, som er karakteriseret ved at have et behov, der ikke opfyldes tilfredsstillende, sådan som rammerne ser ud i dag. På den anden side kan de 14 % ansues som få i relation til de 86 % øvrige kursister, hvoraf en del har en utilstrækkelig progression, som ikke umiddelbart kan forventes at kunne forbedres via delt modultest. Om 14 % er "tilstrækkeligt mange" eller "utilstrækkeligt lidt" kan ganske enkelt ikke afgøres uden målestok.

Omvendt giver det i et evalueringsperspektiv god mening at spørge: "Hvorfor blev der ikke foretaget *flere* delte modultest i løbet af forsøget?" Forsøget blev iværksat på formodninger om et stort behov hos kursisterne og en stor efterspørgsel fra lærernes side. Derfor kunne man måske have forventet, at resultatet ville omfatte langt flere kursister.

En sammenfattende tolkning af spredte udsagn fra tovholderne (udtalt i *forskellige* sammenhænge) og af gisninger fra styregruppens medlemmer, er derfor foretaget. Denne kan – med alle de forbehold der naturligvis skal og bør tages her – pege på en række *mulige* årsager:

- Forsøgsperioden var for kort
- Mangelfuld forberedelse af forsøget især i form af manglende inddragelse af lærerne
- Reelle faglige udfordringer, som lærerne ikke nødvendigvis har været rustet til
- Manglende incitament/initiativ/medejerskab – generel modstand mod forandring
- Manglende overskud fra sprogcentrenes side²²
- Modstand (fra kursisterne eller fra lærerne på kursisternes vegne) mod at opbruge den 3 årige uddannelsesret "for tidligt"
- Forsøget bygger på, at undervisningen er teamorganiseret, således at fx DU1-lærerne i fællesskab får et kontingent kursister, som de kan fordele på forskellige niveauer og lærere – men sådan er virkeligheden langt fra alle steder.

Om forsøget – og dermed en markant effekt af en eventuel permanent mulighed for delt modultestning på Danskuddannelse 1 – forudsætter denne form for teamorganisering, er der ikke nødvendigvis enighed om. Men i forlængelse af den tidligere citerede udtalelse fra lærergruppen på ét af forsøgssprogcentrene: "Hvis vi som lærere forholder os til hele kursistgruppen i fællesskab (via temaorganisering), bliver vi skarpere på kursisternes individuelle progression" – er det relevant at fremhæve teamorganisering som ét af de mulige svar på det spørgsmål, som delt modultestning i forsøgsperioden ikke har kunnet besvare så éntydigt og fyldestgørende, som det var forventet ved forsøgets iværksættelse²³.

---

²¹ Heraf har 93 en forskel på et enkelt modul, tre har en forskel på 2 moduler og en enkelt har en forskel på 3 moduler.

²² Som de mest markante eksempler på, at sprogcentrene har haft vanskelige vilkår i forsøgsperioden: AOF Odense mistede en meget stor del af sit kursistgrundlag pga. udlicitering og Sprogcentret Kigkurren blev flyttet både fysisk og organisatorisk til CBSI, Center for Beskæftigelse, Sprog og Integration i Københavns Kommune.

²³ I "Fokus" fra juni 2005 er der en glimrende artikel af Lisbeth Egerod: "Et eksempel på teamorganiseret undervisning fra Danskuddannelse 1", s. 3 - 7.

Hvordan tror vi, det ville virke?

Ovennævnte mulige årsager til, at forsøget ikke har resulteret i endnu flere delte modultest, forholder sig primært til forsøget netop som forsøg. Et lidt anderledes billede tegner sig i forhold til de *forventede* virkninger af delt modultest som en permanent faktor i den ordinære undervisning på Danskuddannelse 1.

Udsagn om de forventede virkninger fra lærere, tovholdere og styregruppemedlemmer er af evaluator udsat for en meningskondensering og en meningskategorisering²⁴, og dernæst opstillet i nedenstående skematiske oversigt. Det skal understreges, at disse udsagn er givet i forskellige sammenhænge, og at evaluators fortolkning har spillet væsentligt ind i både udvælgelse, kondensering og kategorisering. Et gennemgående kriterium for udvælgelse, kondensering og kategorisering har været *synlige sammenhænge*.

	Forventede negative effekter	Forventede positive effekter	Hvis delt modultestning skal give det ønskede udbytte, er der behov for:
Progressionsdrivkræfter i form af motivation, forholdet mellem sprog og identitet, kursisternes opfattelse af egen læringsproces mv.	Ingen	Øget læring Styrket selvtillid Øget motivation Øget indsigt i egen læringsproces Styrket selvopfattelse pga. anerkendelse af udvikling, styrker & potentiale	Styrket fokus på motivationsfaktorer hos den enkelte
Undervisningstilrettelæggelse	Ingen	Styrket fokus på en fleksibelt tilrettelagt og differentieret undervisning Mere mundtlighed på mundtlighedens præmisser	Fortsat udvikling af den pædagogiske praksis
Lærerkompetencer	Pædagogiske udfordringer for lærerne Risiko for at "skævheden" hos den enkelte styrkes uhensigtsmæssigt	Styrket fokus på de forskellige discipliner Øget indsigt i læreproces Bedre grundlag for at tilrettelægge en undervisning, der tilgodeser kursisternes individuelle forudsætninger og behov	Fortsat efteruddannelse til lærerne
Pædagogisk ledelse og organisering af rammer for undervisningen	Lavere ambitionsniveau for DU1 Udfordringer hvad angår IL og progressionsevaluering	<i>"Det har altid en positiv effekt på systemet, at deltagerne føler sig imødekommet, anerkendt og i udvikling"</i> Det vil blive mere "legalt" for læreren i en periode at fokusere på én af disciplinerne => bedre rammer for undervisningstilrettelæggelse som tilgodeser kursisternes individuelle forudsætninger og behov	Udbyderne har ro og overskud til samt prioritere organisationsændringer Kompetenceudvikling for den pædagogiske ledelse Måske ekstra økonomiske ressourcer?

²⁴ Meningskondenseringen uddrager essensen, mens meningskategoriseringen afdækker sammenhænge mellem kategorier og dermed kan bidrage til en efterprøvning af de grundlæggende antagelser.

Vejledningsindsats	Risiko for, at kursister fravælger dele af undervisningstilbuddet uden at kunne overskue konsekvenser	?	Styrket vejledningsindsats At det defineres som en <u>ret</u> for kursisterne
Samarbejde med kommuner	Risiko for, at nogen fratages muligheden for at lære det hele Færre lærer at læse og skrive / flere fratages mulighed for orientering via skriftsproget	?	Styrket samarbejde mellem sprogcentre og kommuner
Økonomi	?	?	Ingen negative økonomiske konsekvenser for kommunerne (eller sprogcentre)
Administration	I <i>forsøget</i> har delt modultestning været administrativt ressourcekrævende...	Ingen	Det skal være administrativt ukompliceret Eksisterende edb-systemer på sprogcentre tilpasses

Når nogle af lærerne peger på, at delt modultest må forventes at føre til

- "øget læring, styrket selvtillid, styrket motivation, øget indsigt i egen læringsproces og styrket selvopfattelse pga. officiel anerkendelse af udvikling, styrker og potentiale" for kursisterne
- "styrket fokus på de forskellige discipliner, øget indsigt i læreproces, bedre grundlag for at tilrettelægge undervisning, der tilgodeser kursisters individuelle forudsætninger og behov" for lærerne
- "styrket fokus på en fleksibelt tilrettelagt og differentieret undervisning samt mere mundtlighed på mundtlighedens præmisser" for undervisningen

– så siger lærerne dermed også, at delt modultest for dem at se kunne medvirke til at styrke en fortsat pædagogisk udvikling, som de mener, der er behov for.

Samtidig peger en gruppe lærere fra ét af de deltagende sprogcentre på en væsentlig sammenhæng mellem progressionsdrivkræfter, undervisningstilrettelæggelse, lærerkompetencer samt pædagogisk ledelse og organisering af rammer for undervisningen, når de skriver: "Det har altid en positiv effekt på systemet, at deltagerne føler sig imødekommet, anerkendt og i udvikling".

Analyse

Analysen skal belyse, hvordan forsøgets resultater i form af erfaringer og data kan be- eller afkræfte hypoteserne bag iværksættelse af forsøget og dermed give grundlag for én eller flere anbefalinger. Resultaterne fra forsøget skal ikke vurderes som mere eller mindre tilfredsstillende i sig selv, og der er da heller ikke opstillet resultatmål eller succeskriterier for forsøget. Forsøget er gennemført for at fremskaffe de data og erfaringer, som er nødvendige for en vurdering af, om det generelt vil være hensigtsmæssigt at adskille testning i skriftlige og mundtlige færdigheder.

For at opfylde sit formål må analysen til slut kunne give svar på:

- Hvad ved vi nu om, hvordan delt modultest virker?
- Hvad ved vi nu om de kursister, som delt modultest har haft en virkning for?
- Hvad har vi i øvrigt lært af data- og erfaringsopsamlingen i forsøget?

Forsøget med delt modultestning på Danskuddannelse 1 bygger på en række grundlæggende antagelser om, hvorfor indsatsen i forsøget skulle føre til nogle bestemte resultater, det som i evalueringsfagsproget kaldes "en programteori". Som de fleste andre programteorier består også programteorien bag forsøget af nogle eksplicit (og delvist) formulerede antagelser²⁵ samt en lang række ikke-formulerede antagelser, (hvoraf nogle udgør de manglende dele af de kun delvist formulerede antagelser).

En vurdering af en programteori indebærer således, at det implicitte så vidt muligt må gøres eksplicit, både ved at de ikke-formulerede antagelser formuleres, og ved at "hullerne" i de formulerede antagelser fyldes ud.

De grundlæggende antagelser bag forsøget kan sammenfattes i følgende:

1. *Muligheden for at gå til "delt modultest", dvs. bestå modultest mundtligt uden at bestå skriftligt eller omvendt, vil give en hurtigere progression for nogle kursister på Danskuddannelse 1, hvorved flere kursister kan gennemføre uddannelsen inden for den treårige uddannelsesret.*
2. *Registrering af baggrundsoplysninger og ophørsårsager for kursistgruppen omfattet af forsøget vil påvise tendenser for, hvilke baggrundsvariable der har betydning for henholdsvis gennemløbstid og ophør, hvorved lærere og øvrige aktører vil få et klarere billede såvel af årsags-virknings-sammenhænge mellem forudsætninger og progression som af ophørsårsager.*
3. *Undervisningen på forsøgs-sprogcentre vil på grund af muligheden for delt modultest ændre karakter, hvilket vil føre til hurtigere progression.*
4. *Registrering af forsøgs-kursisternes progression vil påvise, i hvilket omfang kursisterne i forsøget har hurtigere progression end øvrige kursister på Danskuddannelse 1, og vil dermed kunne udgøre grundlaget for en vurdering af, om det generelt vil være hensigtsmæssigt at adskille testning i skriftlige og mundtlige færdigheder.*

Evalueringen skal så at sige ved at se nærmere på "den lille konstruerede virkelighed" i forsøget vurdere, hvordan effekten af delt modultestning må forventes at være i "den store og virkelige virkelighed" i den almindelige undervisning.

---

²⁵ I dette tilfælde i form af hypoteser med dertil hørende planlagte undersøgelsesmåder, se evt. evalueringdesignet i Bilag 4.

Elementerne i programteorien bag forsøget er derfor kendetegnet ved at forholde sig til indbyrdes ganske forskellige (del-)indsatser, som alle tilstræber at projicere små, fokuserede iagttagelser fra forsøget op til generelle billeder af den ordinære indsats:

Modultestningen - som i forsøget adskiller sig fra modultestning i den almindelige undervisning, netop ved i forsøgsperioden at kunne gennemføres "delt".

Registreringen – som i forsøget adskiller sig væsentligt fra registrering i forbindelse med den almindelige undervisning både ved registreringsmåder og ved indholdet i registreringen.

Undervisningen – som i forsøgsperioden forbereder til en anderledes modultestning jf. ovenfor.

Analysen – som er en afgørende del af selve forsøget, og som ikke modsvares af tilsvarende analyser i den almindelige undervisning.

Forsøget adskiller sig således især fra den almindelige, daglige undervisning ved netop at være et forsøg og dermed være genstand for en evaluering.

For at analysen kan belyse, hvordan erfaringer og data kan be- eller afkræfte hypoteserne og dermed give grundlag for én eller flere anbefalinger må den kort gøre rede for:

- Hvilke spørgsmål ligger i de grundlæggende antagelser?
- Hvilke spørgsmål er besvarede – helt eller delvist?
- Og hvilke konklusioner fører dette til?

Det første spørgsmål er dette:

*Betyder adskillelsen af den mundtlige og skriftlige test hurtigere progression for nogle kursister på Danskuddannelse 1?*²⁶

Spørgsmålet kan udfoldes til en række underspørgsmål, som er angivet nedenfor. Ud for det enkelte spørgsmål er i stikordsform markeret, om spørgsmålet er besvaret helt eller delvist:

<i>Betyder adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test, at flere kursister vil komme hurtigere gennem de mundtlige test på DU1?</i> Se evt. afsnittene "Data på gennemførte modultest" og "Gennemløbstid".	Delvist besvaret. 38 kursister har profilen "mundtlig > skriftlig" og er dermed kommet hurtigere gennem de mundtlige test. Der kan ikke siges noget om, hvor meget langsommere disse kursisters progression havde været, hvis de ikke havde været med i forsøget.
<i>I hvilket omfang er der opstået et gab mellem den skriftlige og mundtlige modulindplacering?</i> Se evt. afsnittet "Data på gennemførte modultest".	Besvaret. 97 kursister (14 %) har ved forsøgets afslutning et gab mellem skriftlig og mundtlig modulindplacering.
<i>Hvordan er forsøgets gennemløbstider sammenlignet med pilotundersøgelsen fra februar 2006?</i> Se evt. afsnittet "Gennemløbstid".	Ikke besvaret. Der kan ikke foretages éntydige og statistisk sikre sammenligninger mellem progressionen i forsøget og i pilotundersøgelsen.

²⁶ Evalueringens fokus ligger ikke på, hvorvidt evalueringsdesignet har formået at formulere hypoteserne, så de har kunnet holde. Fokus ligger derimod på, i hvilket omfang erfaringer og data indsamlet via forsøget kan pege på en anbefaling om at gøre delt modultest permanent. Spørgsmålene er derfor baseret på hypoteserne, som de er formuleret i evalueringsdesignet (Bilag 4), men følger ikke designet slavisk.

<p><i>Betyder adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test, at flere kursister vil kunne nå at færdiggøre Danskuddannelse 1 (evt. kun den mundtlige del) inden for tre år?</i></p>	<p>Ikke besvaret. Resultaterne fra forsøget giver ikke éntydige svar.</p>
<p><i>Har baggrundsvariable som eksempelvis skolebaggrund fra hjemlandet og opholdstid i Danmark indvirkning på progressionen?</i></p> <p>Se evt. afsnittet "Progressionsmønstre og kursistforudsætninger".</p>	<p>Delvist besvaret. Et positivt resultat af forsøget er et klarere billede af sammenhænge mellem progressionsmønstre og kursistforudsætninger. Billedet afspejler dog meget komplekse sammenhænge.</p>
<p><i>Har baggrundsvariable som specifikke indlæringsvanskeligheder indvirkning på progressionen?</i></p> <p>Se evt. afsnittet "Indsamlede data om særlige vanskeligheder".</p>	<p>Delvist besvaret. Et positivt resultat af forsøget er et klarere billede af sammenhænge mellem progressionsmønstre og kursistforudsætninger. Billedet afspejler dog meget komplekse sammenhænge.</p>
<p><i>Skyldes det forhold, at fordelingen af kursister på de forskellige moduler er meget skæv, at en relativ stor del dropper ud af forskellige årsager?</i></p> <p>Se evt. afsnittet "Data på ophørsårsager".</p>	<p>Delvist besvaret. Mindst 52 % af kursisterne er ophørt undervejs i forsøget. Sammenhængen mellem ophør og den skæve fordeling på modulerne er dog ikke analyseret tilbundsående.</p>
<p><i>Hvad viser forsøget om ophør og ophørsårsager?</i></p> <p>Se evt. afsnittet "Data på ophørsårsager".</p>	<p>Besvaret.</p>

Det andet spørgsmål er dette:

Indebærer adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test en undervisning, som i højere grad er tilrettelagt efter kursisternes individuelle behov?

Dette spørgsmål kan udfoldes til to under-spørgsmål:

<p><i>Betyder adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test ændringer i organisation og indhold i undervisningen (backwash-effekt), som har konsekvenser for udsvingene i gennemløbstiden?</i></p> <p>Se evt. afsnittene "Undervisningens tilrettelæggelse" og "Hvordan tror vi, det ville virke?"</p>	<p>Ikke besvaret En effekt på undervisningen i forsøget kan ikke dokumenteres.</p>
<p><i>Betyder adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test, at undervisningen frem mod den mundtlige test i højere grad vil blive på et eksplicit ikke-tekstligt grundlag, hvilket vil kunne forklare markante udsving i gennemløbstiden?</i></p> <p>Se evt. afsnittene "Undervisningens tilrettelæggelse" og "Hvordan tror vi, det ville virke?"</p>	<p>Ikke besvaret En effekt på undervisningen i forsøget kan ikke dokumenteres.</p>

Forsøget har ikke opnået (alle) de forventede resultater. Det har to årsager:

- a) I forsøgsperioden er de planlagte aktiviteter ikke iværksat eller forløbet som forventet. Tankerne bag er så at sige ikke korrekt implementeret i forsøgets praktiske forløb.

- b) De grundlæggende antagelser har ikke været fuldt bæredygtige. Der er så at sige fejl i programteorien²⁷.

*Således giver de indsamlede data og erfaringer ikke i sig selv tilstrækkeligt grundlag for at anbefale permanent mulighed for adskillelse af modultestning i skriftlige og mundtlige færdigheder på Danskuddannelse 1.
De giver dog heller ikke grundlag for at konkludere, at en permanent adskillelse af skriftlig og mundtlig test ikke ville bevirke hurtigere progression for visse kursister på Danskuddannelse 1.*

Hvad ved vi nu om, hvordan delt modultest virker?

Vi ved, at delt modultest *synliggør* faktorer, som er væsentlige i det komplekse samspil mellem modultestning, undervisning og progression. Delt modultest synliggør for såvel kursist som lærer, at kursisten reelt er på fx modul 2 mundtligt, men på modul 3 skriftligt.

Vi har grunde til at antage, at delt modultest også i visse tilfælde kan *muliggøre* en øget progression på det område, hvor kursisten har flest ressourcer, fordi synliggørelsen (og den deraf følgende opmærksomhed netop på ressourcer frem for mangler) er en vigtig motivationsfaktor - men vi kan ikke på baggrund af forsøget sige, at delt modultest i sig selv fører til øget progression.

Den væsentligste lære af forsøget er altså, at *styrket fokus* er godt – for kursistens motivation, for lærerens tilrettelæggelse og dermed for den sprogtilegnelse, som afspejles i progressionen.

Hvad ved vi nu om de kursister, som delt modultest har haft en virkning for?

Vi ved, at de kursister, som delt modultest har haft en virkning for, udgør omkring 14 % i forsøget, og vi har grund til at antage, at der i den samlede kursistgruppe på Danskuddannelse 1 kan være en tilsvarende gruppe. Vi ved, at det er en gruppe, som i sig selv ikke er homogen. Vi ved, at den delte modultestning synliggjorde disse kursisters "skæve" progression, men vi ved ikke, om den også muliggjorde en øget progression på det ene område.

Hvad har vi i øvrigt lært af data- og erfaringsopsamlingen i forsøget?

Både kvantitative og kvalitative data fra forsøget giver væsentlige indsigter i sprogcentrenes vilkår og deres muligheder for at tilbyde en undervisning, der tilgodeser kursistgruppens behov.

Disse vilkår er ikke mindst er præget af:

- heterogenitet i kursistgrundlaget
- forskelligartede progressionsmønstre
- markant ophør og løbende indtag, som gør graden af kontinuitet meget lav

---

²⁷ Inden for denne evaluerings rammer er det ikke muligt at gøre mere nuanceret rede for, på hvilke områder der primært er tale om implementeringsfejl, og på hvilke områder der primært er tale om programteorifejl. En grundigere analyse efter virkningsevalueringens principper kunne belyse sammenhænge mellem forsøgets vilkår og forsøgets resultater og dermed give et klarere billede af, hvilke dele af programteorien, der er mest bæredygtig. Alle svar ville en sådan analyse dog ikke give. "Man kan ikke altid afgøre utvetydigt, om en programteori holder eller ej. Men man kan udsætte den for mere eller mindre kritiske efterprøvninger." Peter Dahler-Larsen, Evalueringsnyt nr. 7 / 2005.

Enhver lærer eller leder fra landets sprogcentre vil nikke genkendende til ovenstående. Én og anden vil måske tænke: "Det ku' de da bare ha' spurgt mig om!" – men det er altid godt at få den slags viden dokumenteret. Et meget væsentligt og positivt resultat af forsøget er således, at der er fremkommet langt klarere billeder af sammenhænge mellem kursistforudsætninger og progressionsmønstre.

Såvel kvalitative som kvantitative data synliggør desuden behovet for en fortsat indsats på området. Der er behov for stadig pædagogisk udvikling og justering af organisering og vilkår, så undervisningen i højere grad kan tilgodese den meget forskelligartede kursistgruppes behov og dermed styrke den enkelte kursists muligheder for at gennemføre uddannelsen.²⁸ Der er ligeledes behov for mere viden om de komplekse sammenhænge mellem modultestning, undervisning og progression – herunder ikke mindst om sammenhænge mellem de kvantificerbare forudsætninger på den ene side og de indre og ydre drivkræfter på den anden side.

Anbefalinger

Som afslutning på evalueringen af forsøget med delt modultestning på Danskuddannelse 1 må det anbefales, at Integrationsministeriet, Foreningen af Ledere ved Danskuddannelser, Landsforeningen af Voksen- og Ungdomsundervisere, KL samt landets kommuner og sprogcentre - både i fællesskab og hver for sig – nærmere overvejer, hvilke tiltag der kan imødekomme behovet for *fortsat*:

- Fokus på de særlige problemstillinger på Danskuddannelse 1
- Udvikling af den pædagogiske praksis – herunder fortsat udvikling af fleksible tilrettelæggelsesformer og undervisning i mundtlighed på mundtlighedens præmisser
- Efteruddannelse og andre former for kompetenceudvikling for lærerne
- Erfarings- og vidensopsamling om progressionsmønstre og motivationsfaktorer
- Udvikling af pædagogisk ledelse og teamorganisering
- Erfaringsudveksling om og justering af procedurer omkring modultestafholdelsen hos den enkelte udbyder
- Tiltag til styrkelse af samarbejdet mellem sprogcentre og kommuner, især om den gruppe, som har opholdt sig længe i landet, og som har meget langsom progression

Ovennævnte opmærksomhedspunkter kan med fordel indarbejdes i et samlet aktionslæringsprojekt, hvor erfarings- og vidensopsamling indgår i tæt samspil med metodeudvikling, læring i praksis og andre former for kompetenceudvikling og kvalitetsudvikling, hvorved ressourceforbruget udnyttes optimalt og anvendelsesværdien af både teoretisk og praksisbaseret læring øges.

---

²⁸ Dette falder i tråd med Integrationsministerens udtalelse i forbindelse med offentliggørelsen af evalueringen af danskuddannelserne i januar 2008: *"De grupper, der søger undervisning i dag, er mere forskellige end tidligere. Det nødvendiggør, at der lægges endnu mere vægt på den individuelle undervisning, ligesom der skal findes veje til at forbedre danskuddannelsernes sammenhæng med den enkeltes situation som nuværende eller fremtidig studerende og/eller arbejdstager."*

Bilag 1 - Progressionsmønstre og kursistforudsætninger

For at få et klarere billede af sammenhænge mellem deltagerforudsætninger og progression er den samlede kursistgruppe i forsøget i forbindelse med de statistiske opgørelser delt ind i fem forskellige grupper med hver deres progressionsmønstre, nemlig:

- kursister med "normal" progression, hvor mundtlig og skriftlig progression følges ad
- kursister med "skæv" målbar progression, "mundtlig > skriftlig"
- kursister med "skæv" målbar progression, "skriftlig > mundtlig"
- kursister med "langsom" progression, hvor mundtlig og skriftlig progression følges ad
- kursister "uden" målbar progression

Nedenfor gengives en lang række statistiske oplysninger på de fem kursistgrupper baseret på progressionsmønstre samt på den samlede kursistgruppe i forsøget. En tværgående, sammenlignende læsning af dette kan give et billede af, hvilke tendenser der er i sammenhængene mellem deltagerforudsætninger og progression.

Kønsfordeling

Køn	Hele forsøgsgruppen		"Normal" progression		Mundtlig > skriftlig		Skriftlig > mundtlig		Langsom progression		Uden målbar progression	
Antal	694		313		38		59		102		55 ²⁹	
Kvinder	553	79,7 %	257	82,1 %	29	76,3%	43	72,9 %	78	76,5%	45	81,8 %
Mænd	141	20,3 %	56	17,9 %	9	23,7%	16	27,1 %	24	23,5%	10	18,2 %

Overvægten af kvinder er markant i alle grupper. I gruppen "skriftlig > mundtlig" er mændene relativt overrepræsenteret.

Skolegang fra hjemlandet

Skolegang	Hele forsøgsgruppen		"Normal" progression		Mundtlig > skriftlig		Skriftlig > mundtlig		Langsom progression		Uden målbar progression	
Antal	694		313		38		59		102		55	
0 år	163	23,5 %	55	17,6 %	12	31,6 %	5	8,5 %	23	22,5%	24	43,6 %
1-2 år	37	5,3 %	14	4,5 %	3	7,9 %	3	5,1 %	6	5,9%	2	3,6 %
3-4 år	110	15,9 %	50	16,0 %	4	10,5 %	5	8,5 %	24	23,5%	6	10,9 %
5 år	79	11,4 %	36	11,5 %	5	13,2 %	12	20,3 %	12	11,8%	4	7,3 %
6-7 år	114	16,4 %	58	18,5 %	7	18,4 %	15	25,4 %	16	15,7%	7	12,7 %
8-9 år	74	10,7 %	47	15,0 %	2	5,3 %	8	13,6 %	9	8,8%	3	5,5 %
10 – år	76	11,0 %	44	14,1 %	3	7,9 %	10	16,9 %	5	4,9 %	4	7,3 %
Ukendt	41	5,9 %	9	2,9 %	2	5,3 %	1	1,7 %	7	6,9 %	5	9,1 %

I forhold til skolebaggrund er det bemærkelsesværdigt, at der i gruppen "mundtlig > skriftlig" og gruppen uden målbar progression er en klar overrepræsentation af kursister med ingen skolegang fra hjemlandet. For gruppen af kursister med hurtigst skriftlig progression er det

²⁹ Gruppen, som i løbet af den periode, hvor de har deltaget i forsøget, ikke har haft en *målbar* progression, udgør i alt 182 kursister, hvoraf dog kun 55 kursister var aktive ved forsøgets afslutning. I de statistiske sammenligninger mellem de forskellige kursistgrupper er de ophørte kursister trukket ud, således at data-materialet baserer sig på de 55 kursister i gruppen, som stadig var aktive ved forsøgets afslutning.

påfaldende, at der er forholdsvis få kursister uden skolegang fra hjemlandet, og at der til gengæld er en relativt stærk repræsentation af kursister med 5 års og 6-7 års skolegang.

Antal år bosat i Danmark

Ophold i DK	Hele forsøgsgruppen		"Normal" progression		Mundtlig > skriftligt		Skriftlig > mundtlig		Langsom progression		Uden målbar progression	
Antal	694		313		38		59		102		55	
0-2 år	155	22,3 %	96	30,7 %	9	23,7 %	24	40,7 %	9	8,8 %	4	7,3%
3-4 år	98	14,1 %	49	15,7 %	6	15,8 %	9	15,3 %	12	11,8 %	5	9,1 %
5-6 år	134	19,3 %	67	21,4 %	5	13,2 %	14	23,7 %	19	18,6 %	8	14,5 %
7-9 år	117	16,9 %	44	14,1 %	7	18,4 %	5	8,5 %	28	27,5 %	7	12,7 %
10-år	153	22,0 %	50	16,0 %	10	26,3 %	6	10,2 %	28	27,5 %	26	47,3 %
Ukendt	37	5,3 %	7	2,2 %	1	2,6 %	1	1,7 %	6	5,9 %	5	9,1 %

Som tidligere nævnt er det bemærkelsesværdigt, at der i den samlede gruppe af forsøgs-kursister er to lige store under-grupper, nemlig kursister som kun har været bosat i Danmark i 0 – 2 år og kursister, som har været bosat i Danmark i 10 år eller derover. I gruppen med "normal" målbar progression, hvor det skriftlige og det mundtlige følges ad, er den klart største under-gruppe kursister, som kun har boet i Danmark i 0 – 2 år. Gruppen "skriftlig > mundtlig" er i endnu højere grad overvejende nye i Danmark (40,7 % har boet her i 0 – 2 år). Derimod er både gruppen "mundtlig > skriftlig" og gruppen uden målbar progression kendetegnet ved at have en markant overrepræsentation af kursister, som har boet i Danmark i 10 år eller mere.

Disse kursister falder principielt uden for den egentlige målgruppe for Danskuddannelse 1, eftersom Danskuddannelsen er omfattet af en tre-årig uddannelsesret, som forventes påbegyndt kort tid efter ankomsten til Danmark. Der er altså et vist misforhold mellem den intendede (i lovgivningen forudsatte) kursistgruppe og den faktiske kursistgruppe på Danskuddannelse 1.

Forudgående danskundervisning

Dansk-undervisning	Hele forsøgsgruppen		"Normal" progression		Mundtlig > skriftlig		Skriftlig > mundtlig		Langsom progression		Uden målbar progression	
Antal	694		313		38		59		102		55	
Ingen	14	2,0 %	10	3,2 %	1	2,6 %	0	0,0 %	0	0,0%	2	3,6 %
Op til 9 md	151	21,8 %	73	23,3 %	9	23,7 %	19	32,2 %	15	14,7%	7	12,7 %
10-19 md	179	25,8 %	98	31,3 %	9	23,7 %	14	23,7 %	13	12,7%	12	21,8 %
20-29 md	143	20,6 %	67	21,4 %	8	21,1 %	11	18,6 %	23	22,5%	12	21,8 %
30-39 md	93	13,4 %	31	9,9 %	4	10,5 %	8	13,6 %	28	27,5%	6	10,9 %
40- md	100	14,4 %	31	9,9 %	6	15,8 %	6	10,2 %	20	19,6%	15	27,3 %
Ukendt	14	2,0 %	3	1,0 %	1	2,6 %	1	1,7 %	3	2,9%	1	1,8 %

Billedet af, hvor meget danskundervisning de forskellige kursistgrupper har fået forud for forsøgets start, er relativt broget. Det mest bemærkelsesværdige er vel – foruden at det brogede billede netop illustrerer kompleksiteten i sammenhængene mellem progression og undervisning – at kursistgruppen "skriftlig > mundtlig" adskiller sig fra de øvrige grupper ved ikke at have fået undervisning så længe: en tredjedel i denne gruppe har modtaget undervisning i op til 9 måneder, mens kategorien "op til 9 måneder" kun er repræsenteret ved mellem 12,7 % og 23,7 % i de øvrige kursistgrupper.

Henvisningskategori

Kategori	Hele forsøgsgruppen		"Normal" progression		Mundtlig > skriftlig		Skriftlig > mundtlig		Langsom progression		Uden målbar progression	
Antal	694		313		38		59		102		55	
I-lov/ydelse	113	16,4 %	63	20,1 %	6	15,8 %	21	35,6 %	7	6,9 %	1	1,8 %
I-lov ej ydel.	96	13,8 %	55	17,6 %	6	15,8 %	9	15,3 %	12	11,8 %	6	10,9 %
Kontanthj.	341	49,1 %	137	43,8 %	19	50,0 %	24	40,7 %	60	58,8 %	36	65,5 %
Dagpenge	48	6,9 %	18	5,8 %	3	7,9 %	1	1,7 %	8	7,8 %	2	3,6 %
Selvforsørg	89	12,8 %	36	11,5 %	4	10,5 %	4	6,8 %	14	13,7 %	9	16,4 %
Ukendt/Øvr.	7	1,0 %	4	1,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	1,0 %	1	1,8 %

For den samlede forsøgs-kursistgruppe er der en klar overrepræsentation af kursister henvist af kommunen (kontanthjælpsmodtagere) på 49,1 %. Den næststørste gruppe, kursister under Integrationsloven på offentlig forsørgelse (I1), er kun på 16,4 %, mens den tredjestørste gruppe på 13,8 % udgøres af kursister under Integrationsloven, som er selvforsørgende (I2). Umiddelbart herefter kommer gruppen af selvforsørgende (som *ikke* hører under Integrationsloven) på 12,8 %.

I sammenligning hermed er det interessant, at der i gruppen "skriftlig > mundtlig" foruden den relativt store gruppe af kontanthjælpsmodtagere også er en stor gruppe (35,6 %), som er kursister under Integrationsloven på offentlig forsørgelse. I gruppen af kursister uden målbar progression og i gruppen af kursister med langsom progression er andelen af kursister på kontanthjælp endnu mere markant end i de øvrige grupper.

At både kontanthjælpsmodtagere og kursister, som har boet i Danmark i 10 år eller mere, er overrepræsenteret blandt kursister med meget langsom (henholdsvis ikke-målbar) progression peger på et behov for styrket samarbejde mellem sprogcenter og kommune. Herunder synes der at være et behov for fortsat udvikling af særligt tilrettelagte forløb (om muligt i tæt samarbejde mellem sprogcenter og kommunale myndigheder) for gruppen af borgere, som har utilstrækkelige danskundskaber, men som ikke profiterer af det ordinære tilbud inden for de rammer, som gives af Lov om danskuddannelse til voksne udlændinge mv.

Aldersfordeling

Alder	Hele forsøgsgruppen		"Normal" progression		Mundtlig > skriftlig		Skriftlig > mundtlig		Langsom progression		Uden målbar progression	
Antal	694		313		38		59		102		55	
18 – 29	107	15,4%	54	17,4%	10	26,3%	9	15,3%	13	12,7%	5	9,0 %
30 – 39	285	41,0%	151	48,2%	11	28,9%	21	35,6%	43	42,2%	17	30,9 %
40 – 49	203	29,3%	84	26,8%	7	18,4%	20	33,9%	34	33,3%	15	27,3 %
50 – 59	86	12,4%	24	7,7%	8	21,0%	7	11,9%	11	10,8%	16	29,1 %
60 år +	13	1,9%	0	0,0%	2	5,3%	2	3,4%	1	1,0%	2	3,6 %

I alle kursistgrupper er gruppen af kursister mellem 30 – 39 år fremtrædende, særligt markant i gruppen med "normal" progression (tæt på 50 %). I gruppen "mundtlig > skriftlig" og i gruppen uden målbar progression er der en relativt stor gruppe (omfattende henholdsvis 21,0 % og 29,1 %) på 50 – 59 år.

Nationalitetsbaggrund

Nationalitet	Hele forsøgsgruppen		Målbar progression		Mundtlig > skriftlig		Skriftlig > mundtlig		Langsom progression		Uden målbar progression	
Antal	694		313		38		59		102		55	
Balkan	21	3,0 %	10	3,2 %	0	0,0 %	2	3,4 %	2	2,0 %	1	1,8 %
Øvr. Europa	6	0,9 %	3	1,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	1,0 %	2	3,6 %
Afrika	182	26,2 %	65	20,8 %	15	39,5 %	19	32,2 %	27	26,5 %	16	29,1 %
Mellemøsten	235	33,9 %	109	34,4 %	11	28,9 %	22	37,3 %	33	32,4 %	15	27,3 %
Sydøstasien	145	20,9 %	83	26,5 %	6	15,8 %	9	15,3 %	21	20,6 %	6	10,9 %
Sydasien	91	13,1 %	39	12,5 %	5	13,2 %	5	8,5 %	14	13,7 %	14	25,5 %
Sydamerika	2	0,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	1,0 %	1	1,8 %
Statsløse	10	1,4 %	4	1,3 %	1	2,6 %	2	3,4 %	2	2,0 %	0	0,5 %
Ukendt	2	0,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	1,0 %	0	0,5 %

For den samlede kursistgruppe er der en klar nationalitetsfordeling, hvor den største gruppe kommer fra Mellemøsten, den næststørste gruppe kommer fra Afrika, den tredjestørste gruppe fra Sydøstasien, og den fjerdestørste gruppe fra Sydasien. I gruppen "mundtlig > skriftlig" er Afrika dog noget stærkere repræsenteret end Mellemøsten, mens Mellemøsten er særligt repræsenteret i gruppen "skriftlig > mundtlig".

Bilag 2 - Brug af dansk uden for undervisningen

I forbindelse med indsamling af baggrundsoplysninger på den enkelte kursist er der spurgt til, i hvilket omfang kursisten bruger det danske sprog uden for undervisningen i forskellige sammenhænge.

Det gælder i store træk, at hovedparten af kursisterne ikke har megen dansksproglig kontakt med personer uden for sprogcentret. Af de 694 kursister angiver 58,7 % af kursisterne, at de "af og til", "sjældent" eller "meget sjældent" bruger dansk med familie og venner. 37,3 % har svaret "ofte" eller "meget ofte".

Den ringe dansksproglige kontakt hænger sammen med, at kun en mindre del af kursistgruppen er beskæftigede: 64 % bruger "meget sjældent" dansk i arbejde/praktik, mens 19,3 % har svaret "ofte" eller "meget ofte". Hovedparten af kursisterne har tilsyneladende kun sporadisk dansksproglig kontakt.

Nedenfor sammenlignes opgørelserne for tre af kursistgrupperne: den gruppe, vi her kalder "mundtlig > skriftlig", den gruppe, vi kalder "skriftlig > mundtlig" og den "langsomme" gruppe. Til sammenligning angives opgørelsen for den samlede kursistgruppe:

Bruger dansk med familie og venner

	"mundtlig > skriftlig"		"skriftlig > mundtlig"		de "langsomme"		kursistgruppen totalt	
Kursisttal	38		59		102		694	
Meget sjæld.	6	15,8 %	25	42,4 %	26	25,5 %	187	26,9 %
Sjældent	4	10,5 %	1	1,7 %	9	8,8 %	82	11,8 %
Af og til	9	23,7 %	19	32,2 %	18	17,6 %	139	20,0 %
Ofte	8	21,1 %	3	5,1 %	10	9,8 %	92	13,3 %
Meget ofte	9	23,7 %	8	13,6 %	33	32,4 %	132	19,0 %
Ved ikke	1	2,6 %	0	0,0 %	3	2,9 %	25	3,6 %
Ukendt	1	2,6 %	3	5,1 %	3	2,9 %	37	5,3 %

Bruger dansk i arbejde/praktik

	"mundtlig > skriftlig"		"skriftlig > mundtlig"		de "langsomme"		kursistgruppen totalt	
Kursisttal	38		59		102		694	
Meget sjæld.	26	68,4 %	37	62,7 %	56	54,9 %	370	53,3 %
Sjældent	3	7,9 %	4	6,8 %	3	2,9 %	25	3,6 %
Af og til	0	0,0 %	5	8,5 %	7	6,9 %	49	7,1 %
Oftede	0	0,0 %	2	3,4 %	4	3,9 %	35	5,0 %
Meget ofte	4	10,5 %	4	6,8 %	20	19,6 %	99	14,3 %
Ved ikke	1	2,6 %	3	5,1 %	6	5,9 %	54	7,8 %
Ukendt	4	10,5 %	4	6,8 %	6	5,9 %	62	8,9 %

Bruger dansk med sagsbehandler, læge og andre

	"mundtlig > skriftlig"		"skriftlig > mundtlig"		de "langsomme"		kursistgruppen totalt	
Kursisttal	38		59		102		694	
Meget sjæld.	10	26,3 %	27	45,8 %	24	23,5 %	194	28,0 %
Sjældent	3	7,9 %	10	16,9 %	13	12,7 %	90	13,0 %
Af og til	9	23,7 %	12	20,3 %	21	20,6 %	157	22,6 %
Oftede	6	15,8 %	2	3,4 %	11	10,8 %	76	11,0 %
Meget ofte	8	21,1 %	4	6,8 %	27	26,5 %	114	16,4 %
Ved ikke	1	2,6 %	1	1,7 %	3	2,9 %	25	3,6 %
Ukendt	1	2,6 %	3	5,1 %	3	2,9 %	38	5,5 %

Bruger dansk på indkøb, i bussen mv.

	"mundtlig > skriftlig"		"skriftlig > mundtlig"		de "langsomme"		kursistgruppen totalt	
Kursisttal	38		59		102		694	
Meget sjæld.	4	10,5 %	10	16,9 %	17	16,7 %	103	14,8 %
Sjældent	6	15,8 %	10	16,9 %	10	9,8 %	73	10,5 %
Af og til	5	13,2 %	24	40,7 %	22	21,6 %	174	25,1 %
Oftede	8	21,1 %	6	10,2 %	17	16,7 %	125	18,0 %
Meget ofte	13	34,2 %	6	10,2 %	30	29,4 %	154	22,2 %
Ved ikke	1	2,6 %	0	0,0 %	3	2,9 %	27	3,9 %
Ukendt	1	2,6 %	3	5,1 %	3	2,9 %	38	5,5 %

Ser dansk TV

	"mundtlig > skriftlig"		"skriftlig > mundtlig"		de "langsomme"		kursistgruppen totalt	
Kursisttal	38		59		102		694	
Meget sjæld.	1	2,6 %	6	10,2 %	14	13,7 %	66	9,5 %
Sjældent	2	5,3 %	9	15,3 %	9	8,8 %	64	9,2 %
Af og til	10	26,3 %	14	23,7 %	16	15,7 %	140	20,2 %
Oftede	8	21,1 %	6	10,2 %	17	16,7 %	100	14,4 %
Meget ofte	15	39,5 %	19	32,2 %	39	38,2 %	259	37,3 %
Ved ikke	1	2,6 %	1	1,7 %	3	2,9 %	26	3,7 %
Ukendt	1	2,6 %	4	6,8 %	4	3,9 %	39	5,6 %

Læser danske aviser og blade

	"mundtlig > skriftlig"		"skriftlig > mundtlig"		de "langsomme"		kursistgruppen totalt	
Kursisttal	38		59		102		694	
Meget sjæld.	14	36,8 %	10	16,9 %	31	30,4 %	183	26,4 %
Sjældent	4	10,5 %	10	16,9 %	10	9,8 %	104	15,0 %
Af og til	8	21,1 %	20	33,9 %	22	21,6 %	191	27,5 %
Ofte	5	13,2 %	10	16,9 %	14	13,7 %	73	10,5 %
Meget ofte	5	13,2 %	4	6,8 %	15	14,7 %	67	9,7 %
Ved ikke	1	2,6 %	1	1,7 %	6	5,9 %	33	4,8 %
Ukendt	1	2,6 %	4	6,8 %	4	3,9 %	43	6,2 %

Bilag 3 – spørgeskema

Baggrundsspørgsmål

1. Kursistens navn

2. Kursistens CPR-nummer

Hele CPR-nummeret noteres

3. Hvor mange år har kursisten boet i Danmark?

Opgøres i hele og halve år. Det vil sige 2,5 noteres, hvis kursisten har været her i to et halvt år.

År

4. Hvor mange år har kursisten arbejdet i sit hjemland?

Opgøres i hele og halve år. Vær opmærksom på, at det drejer sig om erhvervsarbejde

(1) _____ År

(2) Ingen

5. Hvor mange år har kursisten arbejdet i Danmark?

Opgøres i hele og halve år. Vær opmærksom på, at det drejer sig om erhvervsarbejde

- (1) _____ År
(2) Ingen

6. Hvor mange års skolegang og uddannelse har kursisten fra hjemlandet?

Opgøres i hele og halve år. Grundskole og evt. øvrig uddannelse, herunder også praktisk uddannelse

- (1) _____ År
(2) Ingen formel skolegang

Det danske sprog

7. Hvor meget dansk-undervisning har kursisten modtaget forud for forsøgets start?

Opgøres i måneder, hvis kursisten har haft f.eks. to års dansk-undervisning noteres 24 osv.

- (1) _____ Måneder
(2) Ingen

8. Deltager kursisten samtidig med danskuddannelsen i nogle af følgende tiltag eller aktiviteter?

	JA	NEJ	Ved ikke
Vejledning og opkvalificering	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
1. Virksomhedspraktik	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
2. Ansættelse med løntilskud	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
3. Sprogpraktik	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
4. Ustøttet arbejde (både deltid og fuldtid)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

9. Hvor ofte taler eller bruger kursisten dansk uden for sprogcenteret på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er meget ofte og 1 er meget sjældent/aldrig?

Hvor ofte bruger kursisten dansk....	5 Meget ofte	4 Ofte	3 Af og til	2 Sjældent	1 Meget sjældent/ aldrig	Ved ikke
Med familie og venner	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
I arbejde/praktik	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Med sagsbehandleren, lægen, og andre	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
På indkøb, i bussen mv.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ser dansk TV	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Læser danske aviser eller blade	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Særlige vanskeligheder

10. I hvilken grad oplever kursisten følgende vanskeligheder i undervisnings-situationen?

I hvilken grad oplever kursisten vanskeligheder som følge af...	5 Meget høj grad	4 Høj grad	3 Hverken eller	2 Lille grad	1 Meget lille grad	Ved ikke
1. Høre- eller synsbesvær	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
2. Ordblindhed	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
3. Hukommelses- eller koncentrationsbesvær	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
4. Andet, (noter hvad 'andet' er)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Mange tak for hjælpen!

Bilag 4 - evalueringsdesign

Forsøg på Danskuddannelse 1 –

Oplæg til integrationsministeriets styregruppe vedr. forsøg på Danskuddannelse 1.

Integrationsministeriet har besluttet at gennemføre et forsøg med delt modultestning i mundtlige og skriftlige færdigheder på Danskuddannelse 1. Forsøget indgår som en del af ministeriets evaluering af implementeringen af danskuddannelsesloven. Forsøget følges af en styregruppe, bestående af Birger Mortensen (KL), Thorkil Dam (FLD), Dan Sæderup (LVU), Charlotte Hamburger (INM), Jette Lou (INM), Mona Lauritzen (INM), Gitte Østergaard Nielsen (INM).

1. Formål

Der iværksættes et forsøg på Danskuddannelse 1, som har til formål at undersøge om et mere fleksibelt testsystem kan styrke den enkelte kursists muligheder for at gennemføre uddannelsen.

Forsøget går ud på at adskille den løbende modultestning i skriftlige og mundtlige færdigheder.

Ved forsøgets afslutning skal det vurderes om det generelt vil være hensigtsmæssigt at adskille testning i skriftlige og mundtlige færdigheder. Denne vurdering baserer sig på to hovedspørgsmål:

1. Det skal undersøges om adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder en hurtigere progression for nogle kursister på Danskuddannelse 1 på det mundtlige område.
2. Det skal undersøges om adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test indebærer en undervisning, som i højere grad er tilrettelagt efter kursisternes individuelle behov.

Der er endvidere et perspektiv for undersøgelsen, om man kan pege på behov for at justere undervisningstilbuddet på Danskuddannelse 1.

2. Baggrund

I dag indplaceres en kursist på modul ud fra laveste kompetence og rykker først op på næste modul, når alle deldiscipliner på indplaceringsmodulet er bestået. Ved at dele testningen i mundtlige og skriftlige færdigheder, kan den finde sted på forskellige moduler på forskellige tidspunkter.

3. Forsøgets omfang

Forsøget gennemføres over et år på seks sprogcentre fordelt på storbyer og provinsbyer. Samtlige kursister på Danskuddannelse 1 på de berørte skoler indgår. Det drejer sig i alt om ca. 690 kursister, hvilket er ca. 10 % af samtlige Danskuddannelse 1-kursister i Danmark.

- Sprogcentret Kigkurren, København (80-90 kursister)
- Sprogcenter IA, København (123 kursister)
- Slagelse AOF Sprogcenter (54 kursister)
- Odense AOF Sprogcenter (150)
- Svendborg AOF Sprogcenter (64)
- Århus Sprogcenter (215 kursister)

Den 1. januar 2007 udløber treårs-perioden med ret til danskuddannelse for en del kursister. Dette kan eventuelt få indflydelse på forsøgskursistgruppen. Forsøgsgruppen er imidlertid så stor, at et vist frafald vil kunne tåles. Som mulig reserve er følgende skoler udvalgt:

- Brøndby Sprogcenter (ca. 50 kursister)
- Sprogcenter Vest (ca. 65 kursister)

Det har været drøftet, om der er et *behov for en kontrolgruppe*. Dette vil imidlertid gøre forsøget væsentligt større. Forsøgskursistgruppen kan i et vist omfang i sig selv betragtes som kontrolgruppe, da den enkelte kursist fortsat også vil blive registreret på modul efter laveste kompetence. Desuden foreligger der *Kursister og progression på Danskuddannelse 1 – en pilotundersøgelse* fra februar 2006 og fra Århus Sprogcenter detaljerede modulteststatistikker fra 2005 og 2006. Disse materialer kan udgøre en form for sammenligningsgrundlag i denne sammenhæng, bl.a. da Århus også skal være med i forsøget.

Forsøget starter i januar 2007 og løber for de involverede forsøgsskoler og kursisters vedkommende til udgangen af december 2007.

Der er muligheder for at forlænge forsøget ud over dette tidspunkt.

4. Krav til forsøgssprogcentrene

Forsøgsskolerne skal lade alle de Danskuddannelse 1-kursister indgå i forløbet, som er optaget eller starter på skolen i januar - marts 2007. Sprogcentrene udpeger en kontaktperson, som har ansvar for at forsøget gennemføres som tænkt og for at de ønskede data indsamles.

Forsøgsskolerne skal forpligte sig til at indgå i de møder, den ekstra registrering og de procedurer, herunder tidsfrister, der vil blive oprettet i forbindelse med forsøget.

Forsøgsskolerne skal dels bidrage med udfyldelse af et spørgeskema, som vedrører biografiske oplysninger om hver enkelt kursist (stamoplysninger). Skemaet udfyldes af lærere i undervisning i løbet af forsøgets første tre måneder.

Derudover skal sprogcentret i forbindelse med den almindelige indberetning om modulplacering etc. indrapportere separate oplysninger for henholdsvis mundtlig og skriftlige progression.

5. Koordinering af forsøget

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet (UC2) koordinerer forsøget og udarbejder den afsluttende rapport. Videncentret udpeger en projektkoordinator, som kan fungere som bindeled mellem de deltagende sprogcentre, underleverandøren og styregruppen samt være ansvarlig for indsamling og analyse af data samt endelig afrapportering.

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet udarbejder et forslag til forsøgsdesign, som danner baggrund for den endelige aftale med Integrationsministeriet.

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet stiller en koordinator til rådighed. Koordinatoren har kontakt til forsøgsskolernes kontaktpersoner, kan løbende svare på spørgsmål fra forsøgsskolerne samt opsamle fælles problemstillinger i tilknytning til afvikling af forsøget. Disse problemstillinger kan enten videregives til Integrationsministeriet eller tages op til fælles drøftelse på et erfamøder.

Der afholdes et informationsmøde for kontaktpersoner og skoleledere på de involverede sprogcentre i starten af januar, som Integrationsministeriet er vært for. Derudover holdes et erfaringsudvekslingsmøde i maj 2007, som Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet er vært for. En repræsentant for Rambøll Management deltager også ved disse møder.

Koordinatoren kan ved sin kontakt med forsøgsskolerne stimulere skolerne til at afgive de ønskede informationer til tiden og på en kvalificeret måde, men det er og bliver forsøgsskolernes eget ansvar at leve op til forsøgets kvalitetsmål, når de én gang har tilmeldt sig forsøget.

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet udarbejder i januar 2008 – marts 2008 en afsluttende rapport.

Rambøll Management udfører statistikarbejdet som underleverandør til Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet.

6. Underleverandør

Rambøll Management udfører statistikarbejdet som underleverandør til projektkoordinatoren.

Rambøll Management skal opbygge og vedligeholde den database, som er projektets kerne, samt foretage datakørsler og vurdere resultaterne statistisk. Databasen skal kunne rumme ca. 700 kursister med et antal variabler, som fremgår af de nævnte parametre i de første seks hypoteser i afsnittet hypoteser.

For at skabe sammenhæng i det samlede forsøg vil underleverandøren indgå i den indledende drøftelse med ministeriet om, hvilke parametre der skal måles på.

Underleverandøren skal tage stilling til, hvordan data fysisk overføres fra den enkelte skole og med hvilken frekvens.

Underleverandøren har til opgave:

- at udarbejde det spørgeskema, som ligger til grund for indhentning af de biografiske oplysninger om den enkelte kursist
- at udarbejde en procedure for forsøgsskolernes indtastning heraf
- at udarbejde en procedure for forsøgsskolernes indtastning af de supplerende moduloplysninger mv.
- at behandle de indsamlede data. Underleverandøren foretager de ønskede datakørsler og vurderer resultaterne statistisk, således at de kan indgå i den analyse, som projektkoordinator udfører.

Det forudsættes at Integrationsministeriet forud for forsøget har indgået aftale med UNI-C om udarbejdelse af en supplerende applikation til indhentning af kursisternes modulindplaceringer mv.

Integrationsministeriet indgår kontrakt med Rambøll Management om deres rolle som underleverandør. Der henvises til særlig aftale.

7. Tekniske forhold

Det vil være hensigtsmæssigt at lade *indberetninger til ministeriet* finde sted som hidtil, dvs. at den enkelte kursist registreres i de edb-administrative systemer ud fra laveste kompetence. På denne måde vil

forsøgsskolernes indberetninger ikke adskille sig fra øvrige skolers, og data vil som hidtil kunne indgå i den samlede indberetning og analyse. Til gengæld fordres der manuelle registreringer på forsøgsskolerne. Det kan ske gennem en supplerende applikation. Procedure og tidsfrister for videregivelse af disse for forsøget helt vitale oplysninger skal præciseres.

Moduldelt testning får indflydelse på modultakstafregningen, da testningen i mundtlige og skriftlige færdigheder formodentlig ikke vil finde sted på samme modul og på samme tidspunkt. Da det er et forsøg der skal indkredse de progressionsmæssige fordele ved delt testning, er det vigtigt at forsøget ikke skifter fokus til at være et forsøg med modultakster. Derfor skal der meldes ud til kommuner og forsøgsskoler om, at der afregnes ensartet med 60% af en hel modul-takst ved bestået skriftlig test (læsning og skrivning) og 40% ved bestået mundtlig test (lytning og mundtlig kompetence). Ministeriet udarbejder skrivelse herom til såvel skoler som kommuner.

Henvisende myndighed skal orienteres om den ændrede test- og afregningsform, fx i form af et informationsbrev til samarbejdskommunerne fra skolerne, som Integrationsministeriet udarbejder et udkast til.

8. Udarbejdelse af forsøgsrapport

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet udarbejder en forsøgsrapport. Heri indgår dels en analyse af de statiske resultater og dels en kvalitativ analyse baseret på interviews med et udvalg af de involverede lærere.

Analysen to halvdele vil forme sig som en besvarelse af de nedenstående hypoteser. Arbejds-gangen er tænkt således, at underleverandøren ved forsøgsperiodens afslutning ult. december 2007 foretager den statistiske behandling, hvorefter Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet udarbejder første del af rapporten. På baggrund heraf udarbejdes en spørgeguide til brug for analyse af de hypoteser, der kræver en indsamling af interviewmateriale, således at undersøgelsens første del i et vist omfang er styrende for undersøgelsens anden del.

Indsamling af interviewmateriale foregår ved at to personer fra hver skole (en lærer og tovholderen eller to lærere) samles til et fokusgruppeinterview i januar eller februar 2008 på baggrund af en på forhånd udsendt spørgeguide.

På baggrund af dette interview udarbejdes analysens anden del, som afsluttes med udgangen af marts 2008.

9. Hypoteser

For at tydeliggøre hvad det er, forsøget og den efterfølgende rapport skal give svar på, er der udarbejdet en række hypoteser med tilhørende bud på, hvordan man kan belyse det pågældende spørgsmål.

Hypotese 1: Adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder, at flere kursister vil komme hurtigere gennem de mundtlige test på DU1.

Undersøges statistisk ved at se på i hvilket omfang, der opstår et gab mellem den skriftlige og mundtlige modulindplacering.

Hypotese 2: Adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder, at flere kursister vil have et hurtigere gennemløb for både den skriftlige og mundtlige del på DU1.

Undersøges statistisk ved at sammenligne forsøgets gennemløbstider med pilotundersøgelsen fra februar 2006.

Hypotese 3: Adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test betyder, at de kursister, som har et hurtigere gennemløb for den mundtlige del på DU1, vil kunne nå at færdiggøre den mundtlige del af Danskuddannelse 1 inden for tre år.

Undersøges statistisk ved at se på den mundtlige gennemløbstid. Spørgsmålet kan ikke endeligt besvares inden for forsøgets rammer, da det kun løber over et år.

Hypotese 4: Baggrundsvariable som eksempelvis uddannelse i hjemlandet og ophold her i lan-det vil have en signifikant indvirkning på udsving i gennemløbstiden.

Undersøges statistisk ved at der for de involverede forsøgspersoner indsamles informationer om:

- alder, køn, nationalitet
- skolebaggrund fra hjemlandet
- opholdstid i Danmark
- omfang af danskundervisning (forud for forsøgets start)
- henvisningskategori
- brug af det danske sprog uden for sprogcentret, eksempelvis (1) gennem familie, (2) ved arbejde eller praktik mv. eller (3) andet
- om danskundervisningen evt. gives i kombination med beskæftigelse eller aktivering
- tidligere tilknytning til arbejdsmarkedet – beskæftigelse eller aktivering

Hypotese 5: Da målgruppen er en meget sammensat størrelse, forventes det, at baggrunds-variable som specifikke indlæringsvanskeligheder, traumatisering mv. vil have en signifikant indvirkning på udsving i gennemløbstiden.

Undersøges statistisk ved at der for de involverede forsøgspersoner indsamles informationer om

- særlige indlæringsvanskeligheder
- traumatisering
- samt om disse oplysninger er baseret på skøn eller diagnoser

Hypotese 6: Da målgruppen er en meget sammensat størrelse, forventes det, at der vil være en gruppe kursister for hvem, det ikke er muligt at magte skriftsprogkravene. Karakteristika ved en sådan gruppe skal indsamles.

Dette kan ikke undersøges udtømmende statistisk, men kan suppleres gennem interviews med de involverede lærere, som har haft kursister med meget ringe progression.

Hypotese 7: Det forhold, at fordelingen af kursister på de forskellige moduler er meget skæv kan muligvis skyldes at en relativ stor del dropper ud af forskellige årsager.

Dette kan belyses statistisk såfremt indberetning om modulplacering mv. suppleres med indberetning om evt. ophør samt ophørsårsag.

Hypotese 8: Adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test vil medføre ændringer i organisation og indhold i undervisningen (backwash-effekt), som har konsekvenser for udsvingene i gennemløbstiden.

Dette kan ikke undersøges statistisk, men kan afdækkes gennem interviews med de involverede lærere, som har haft kursister med markante udsving, som ikke forklares af den statistiske del af undersøgelsen.

Hypotese 9: Adskillelsen af den skriftlige og mundtlige test vil medføre, at undervisningen frem mod den mundtlige test i højere grad vil blive på et eksplicit ikke-tekstligt grundlag, hvilket vil kunne forklare markante udsving i gennemløbstiden.

Dette kan heller ikke undersøges statistisk, men kan ligeledes afdækkes gennem interviews med de involverede lærere, som har haft kursister med markante udsving, som ikke forklares af den statistiske del af undersøgelsen.

Endelig er der behov for et mere eksplorativt perspektiv, som kan medvirke til at afdække gennemgående pædagogiske problemstillinger på Danskuddannelse 1, herunder en vurdering af i hvilket omfang det vil være relevant at inddrage pædagogiske forklaringsrammer i den statistiske del af undersøgelsen.

10. Samarbejde med Integrationsministeriet

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet afrapporterer tre gange i løbet af forsøgsåret til Integrationsministeriets styregruppe vedr. forsøg på Danskuddannelse 1. Eksempelvis i maj og december 2007 samt april 2008.

Integrationsministeriet stiller pædagogisk konsulent Gitte Østergaard Nielsen til rådighed for forsøget, som udarbejder officielle skrivelser fra ministeriet til de involverede i forsøget.

11. Tidsplan

December 2006: Møde i ministeriets styregruppe. Endelig aftale om forsøget indgås.

2. januar 2007: Forsøget starter på de udvalgte sprogcentre.

12. januar 2007: Afholdelse af opstartsmøde med de involverede sprogcentre. Integrationsministeriet indkalder til mødet, - er vært for mødet og redegør for hensigten med forsøget. UC2 og Rambøll præsenterer tidsplan og principper for rapportering.

Marts 2007: Afslutning for indrapportering af stamoplysninger på samtlige forsøgspersoner. Derudover løbende indrapportering, når nye kursister begynder.

Maj: Erfamøde for de involverede sprogcentre. UC2 er vært.

Maj 2007: Møde i ministeriets styregruppe. UC2 afrapporterer forsøgets gang

December 2007: Møde i ministeriets styregruppe. UC2 afrapporterer forsøgets gang

Ultimo december 2007: Forsøget slutter på forsøgsskolerne

Januar – marts 2008: Udarbejdelse af forsøgsrapport. Januar: Bearbejdelse af de statistiske data. Februar: Indhentning af interviewmateriale. Marts: Udarbejdelse af den endelige rapport.

April 2008: Møde i ministeriets styregruppe. UC2 fremlægger den afsluttende rapport.

Jens Skovholm, 29. november 2006